

GÖTEBORGS UNIVERSITET

More sharing, more caring?

Kumulativa effekter av delningstjänster

*En kvalitativ studie om Leksaksbibliotekets påverkan på sina
medlemmars inställning till hållbarhet*

Marie Theres Feser

Institutionen för globala studier, Göteborgs Universitet

Examensarbete i Humanekologi och miljövetenskap, 15 hp

Vårterminen 2021

Handledare: Pernilla Nordqvist

Antal ord: 15744

Nyckelord: delningsekonomi, hållbar utveckling, transformation

Abstract

This thesis examines the views on consumption and sustainability held by members of sharing economy concepts and how their behavior is affected, using the example of Leksaksbiblioteket, a toy library in Gothenburg, Sweden. Building on previous research, qualitative interviews were analyzed thematically and put in a greater context using the model of the three spheres of transformation. The thesis shows that membership influenced members' views and actions in regards of consumption and sustainability directly and indirectly. As transformation in one sphere causes transformations in the others, it can be said that sharing economy concepts have an immediate effect on sustainability by reducing consumption and more efficient use of resources, but also a collateral effect by challenging established norms of consumption, patterns of behavior and economic systems.

Innehållsförteckning

Abstract	1
1 Inledning	4
1.1 Forskningsproblem	4
1.2 Syfte & frågeställning	6
1.3 Avgränsning	7
1.4 Uppsatsens disposition	7
2 Teoretisk anknytning	7
2.1 Tidigare forskning & teoriansknytning	7
2.2 Teori	10
2.2.1 Hållbarhet	10
2.2.2 Delningsekonomi:	11
2.2.3 Transformationens tre sfärer	12
3 Metod och material	17
3.1 Kvalitativa forskningsintervjuer	18
3.1.1 Forskningsetik	18
3.1.2 Studiens tillvägagångssätt - intervju	19
3.2 Tematisk analys	21
3.2.1 Studiens tillvägagångssätt tematisk analys	22
3.2.2 Övrigt material	23
3.3 Allmän information om respondentgruppen	23
3.4 Materialdiskussion	24
4 Resultatredovisning & analys	25
4.1 Tematiskt indelat resultat & analys	26
4.1.1 Den praktiska sfären	26
4.1.2 Den politiska sfären	30
4.1.3 Den personliga sfären	35
4.2 Sammanställning av resultaten i de tre sfärer	40
4.2.1 Praktisk sfär	40
4.2.2 Politisk sfär	42

4.2.3	Personlig sfär	43
4.2.4	Samband mellan de tre sfärerna	44
4.3	Svar på forskningsfrågor	45
4.3.1	Fråga 1	45
4.3.2	Fråga 2	45
4.4	Reflektioner om studien	46
5	Slutsatser	46
5.1	Slutsatser	46
5.1.1	Om resultatet	46
5.1.2	Om studien	47
5.1.3	Vidare forskning	47
Referenslista		49
Böcker		49
Rapporter & artiklar		49
Webbsidor		51
Övrigt material		52
Bilagor		53
Intervjuguide Leksaksbiblioteket		53
Intervjuguide medlemmar		54
Kodningsschema		56

1 Inledning

I detta första kapitel presenteras studiens forskningsproblem, dess syfte och frågeställningarna som ska besvaras. Vidare redogörs för studiens avgränsningar och disposition.

1.1 Forskningsproblem

Vår tids stora ödesfråga är klimatkrisen. Det av människan orsakade nödläget har uppstått på grund av vårt ohållbara levnadssätt och exploateringen av jordens resurser utan hänsyn till de långsiktiga miljökonsekvenserna. Idag lever vi som om jordens resurser vore oändliga i ett samhälle där slit och släng är det dominerande paradigmet inom konsumtionsnormen. Den förment gränslösa tillgången till nya saker och produkter ger människorna i det globala nord en enorm frihet. Men all frihet medför åtagande och jordens resurser är begränsade. För att kunna möta dessa begränsningar och samtidigt bibehålla våra friheter krävs det nya former av konsumtion och ett mer medvetet omhändertagande av resurser. Om det inte lyckas, kommer vårt övernyttjande av jorden få oåterkalleliga konsekvenser och orsaka enorma ekonomiska kostnader (Dalby, Edkins & Zehfuss, 2019).

Hållbar utveckling är en term som idag används flitigt i debatter om klimatfrågor, resurshantering och hur framtida samhällen ska kunna bli mer rättvisa och jämställda. Världskommissionens för miljö och utveckling definierar hållbar utveckling som följer:

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. (UNDP, 2017)

Denna definition inkluderar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet (Elliott, 2012), ger en riktning åt vilket håll samhället borde utvecklas och lägger därmed grunden för många olika modeller och teorier som analyserar eller åstadkommer hållbarhet från olika perspektiv.

För att utvecklas till ett mer hållbart samhälle och effektivisera resursanvändningen krävs bland annat en förändring i den rådande konsumtionsnormen. Idag finns det redan många olika teorier, ansatser och projekt med detta mål som utgångspunkt. Delningsekonomi (engelska: *sharing economy*) kan vara en del av denna omställning. Tanken är att utnyttja resurser så effektivt som möjligt, genom att dela tillgången till varor och tjänster mellan flera olika brukare (Nationalencyklopedin, u.å.a). I Sverige finns det flera projekt som ligger under paraply-

begreppet delningsekonomi. Några exempel är klädotek, bilpooler, lånecykelsystem eller verktygspooler. Delningsekonomi är ett relativt ungt begrepp. En av de första gångerna konceptet tas upp finns i Botsman och Rogers (2010) bok ”What’s Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption” och sedan dess har det fått större spridning. I Sverige hade runt 10% av befolkningen använt sig av delningsekonomiska tjänster någon gång mellan 2015 och 2017, dock hade majoriteten bara använt dessa tjänster någon enstaka gång (SOU2017:26, 2017).

Leksaksbibliotek är inget nytt koncept, utan har funnits på flera håll i världen sedan några år tillbaka. Grundidén är att föräldrar och barn kan låna leksaker, pussel, spel och barntillbehör istället för att köpa dem.¹ I Sverige finns i nuläge endast ett leksaksbibliotek. Leksaksbiblioteket (LB) i Göteborg är ett projekt som initierades av Anna Zajc och startades 2018 tillsammans med Majornas samverkansförening och andra aktörer. Målgruppen är barn i åldern 0–7 år och verksamhetens fokus ligger på ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Sedan 2020 har LB:s verksamhet övergått till den ideella Leksaksbiblioteksföreningen (Leksaksbiblioteket, u.å.).

I omställningen till ett hållbart samhälle spelar beteendeförändringar en central roll. Research Institutes of Sweden (RISE Rapport: 2020:13, 2020) visade i resultatet av en undersökning om LB:s indirekta miljöeffekter, att LB hade goda möjligheter att indirekt kunna påverka medlemmar till andra hållbara beteenden. Undersökningen grundas på svar från LB:s medlemsundersökning 2019. Dock saknades empiriska underlag för att visa på vilket sätt och i vilken utsträckning medlemskapet i LB påverkade medlemmarna. Den här studien ämnar fylla denna kunskapslucka, genom att undersöka om hur medlemmar upplever att LB har påverkat deras beteende och inställning i förhållande till hållbarhet.

I syfte att undersöka sammanhanget mellan ett medlemskap i en delningstjänst (LB) och andra hållbara beteenden genomfördes intervjuer med medlemmar från LB, vilka i nästa steg analyserades med hjälp av modellen om transformationens tre sfärer. Modellen tillhandahåller ett systemteoretiskt ramverk för att analysera komplexa förändringsprocesser och deras relation sinsemellan. Den grundas på tanken att flera samhällsinstanser behöver genomgå förändringar

¹ I den här studien inkluderas alla dessa produkter under begreppet leksaker.

om samhället som helhet ska uppnå hållbarhet (O'Brien & Sygna, 2013, s. 1). Dessa förändringar sker i de tre samhällssfären: den praktiska, den personliga och den politiska sfären. De är i relation med och påverkar varandra (O'Brien & Sygna, 2013, s. 4). Modellen utgår från att hållbara förändringar i en sfär så småningom leder till hållbara förändringar i de andra två sfärerna (O'Brien & Sygna, 2013, s. 6). I den här studien används modellen för att analysera om LB:s medlemmars erfarenheter med delningstjänsten har påverkat aspekter i de tre sfärerna, relationen mellan dem och om det är möjligt att finna ett samband mellan dem.

1.2 Syfte & frågeställning

Syftet med den här studien är att öka förståelsen för hur medlemskapet i en delningstjänst kan påverka utvecklingen till ett hållbart samhälle, genom att analysera medlemmars tankar kring detta. Det tvärvetenskapliga perspektivet fyller den lucka som synliggjordes i RISE Rapport: 2020:13 (2020). Studiens teoretiska utgångspunkt är modellen om transformationens tre sfärer. Undersökningen av LB synliggör delningstjänsters indirekta och direkta påverkan på sina medlemmar med fokus på hållbarhet. Det uppnår flera mål. För det första underbyggs argument för delningsekonomis roll i omvandlingen till mer hållbara samhällen. För det andra synliggörs relationen mellan medlemskap i en delningstjänst och andra hållbara beteenden på individuell nivå. Genom att använda modellen om transformationens tre sfärer används en teori med ett systemperspektiv på individnivå. I denna studie undersöks alltså inte själva förändringsprocessen, utan hur medlemmar i den delningstjänst tänker i kontext till sfärerna och vad de anser är viktig ur en förändringssynpunkt. Vidare studeras om och hur detta har påverkats av deras medlemskap. Detta kan ge både intressanta svar och vidareutveckla teorins användbarhet i forskningen.

Frågeställningarna som leder det här arbetet lyder som följer:

Hur påverkar medlemskapet i en delningsekonomisk tjänst medlemmars beteende och syn på konsumtion och hållbarhet?

Vilka följder har medlemskapet i en delningstjänst i kontexten av transformationens tre sfärer och vilka samband mellan hållbara transformationer i den praktiska, politiska och personliga sfären synliggörs i medlemmars svar?

1.3 Avgränsning

På grund av den begränsade tiden, det definierade formatet av kandidatuppsatsen och den responsen som kunde uppnås med dessa begränsningar, samt omständigheterna med den pågående pandemin kommer studien begränsas till 6 medlemsintervjuer och en intervju med LB:s initiativtagare Anna Zajc. Geografiska avgränsningar har gjorts, då undersökningsobjektet är en lokal delningstjänst i Göteborg. Vidare begränsas studien på grund av den rådande pandemin och de restriktioner som har upprättats. Det ledde förmodligen till att det var svårare att hitta villiga deltagare och i vissa fall få kontakt med dem.

1.4 Uppsatsens disposition

Denna studie är uppdelad i fem kapitel. Det första kapitlet beskriver forskningsproblemet, syfte, frågeställningen och avgränsning samt dispositionen. Därefter redogörs tidigare forskning inom området och en diskussion om hållbarhet, delningsekonomi samt modellen transformationens tre sfärer. I det tredje kapitlet beskrivs hur och med vilket material som undersökningen har genomförts. Där beskrivs studiens upplägg, beskrivning och diskussion av valda metoder och tematisk analys samt en materialdiskussion. I det fjärde kapitlet presenteras studiens resultat och analys av dess tematiska kategorier. Till sist redovisas uppsatsens slutsatser och förslag för vidare forskning ges. Därefter följer referenslistan och bilagor.

2 Teoretisk anknytning

Här redovisas först för tidigare forskning och teorianknytning. Sedan presenteras teorin som denna studie placeras i och de analytiska redskapen: hållbarhet, delningsekonomi och modellen om transformationens tre sfärer.

2.1 Tidigare forskning & teorianknytning

Studien är relevant för humanekologisk forskning då den undersöker människans samspel med sin omgivning ur ett hållbarhetsperspektiv (Marten, 2001). Den tvärvetenskapliga ansatsen ger en djupare förståelse för hur hållbarhet och konsumtion kan hänga ihop. Delningsekonomi

ingår, enligt Korhonen m.fl. (2018), i cirkulär ekonomi² och bidrar till en minskad och mer effektiviserad resursanvändning. Tidigare forskning om delningsekonomi fokuserar många gånger på vad som motiverar människor att börja använda delningstjänster. Så även Gullstrand Edring m.fl. (2015, s.5ff) som beskriver delning genom delningstjänster (samarbetskonsumtion) som en av tre konsumtionsmodeller, i sin studie om attityder, hinder och motivation för alternativa typer av konsumtion. De andra två konsumtionsmodeller är åtkomstbaserad konsumtion, som innefattar exempelvis hyrning och leasing och produktlivsförlängande konsumtion, som exempelvis secondhand marknader. De största motivationer varför respondenterna i denna undersökning valde att delta i delningstjänster var för att det var praktiskt för sällan använda produkter (69%), ekonomiska faktorer (42%) och ekologiska faktorer (28%) (Gullstrand Edring m.fl., 2015, s.12).

Ekologiska faktorer är en viktig del av delningsekonomi och tidigare studier utgår ofta från det resonemang att miljöpåverkan kan minskas genom effektivare användning av varor och tjänster som redan är producerade istället för att köpa nya (Schor & Fitzmaurice, 2015). Detta resonemang är också utgångspunkten i denna studie användas, då det inte fanns möjlighet att mäta den faktiska miljöeffekten. Däremot undersöks den kumulativa effekten på medlemmarna och hur deras syn på hållbarhet påverkas av sina medlemskap. Vad forskningen är överens om, är att delningsekonomi behöver, med sin kombination av ekonomisk rationalitet, teknisk infrastruktur och dess kulturella dragningskraft, bli en större del av samhället för att få en signifikant effekt på ett samhälles ekologiska fotavtryck samt att förbättra dess hållbarhet (Schor & Fitzmaurice, 2015, s.410).

Delningstjänsten som denna studie undersöker är LB i Göteborg, men konceptet finns sedan länge i andra länder. Det första leksaksbiblioteket öppnades i Los Angeles 1935 (Moore, 1995). 1995 öppnade det första leksaksbiblioteket i Danmark (European Toy Libraries Group (ETL), 2014) och 1992 beskrev Bordin & Bjorck-Akesson (1992) att det då fanns 4500 leksaksbibliotek runt om i världen. Medan den här studien undersöker leksaksbiblioteken med fokus på hållbarhet, har tidigare internationell forskning fokuserat på sociala faktorer. Så belyser bland annat Ozanne & Ozanne (2011) i sin forskning, leksaksbibliotekens bidrag för

² “cirkulär ekonomi, *kretsloppsekonomi*, ekonomiska modeller som kännetecknas av hög grad av återvinning och effektivt resursutnyttjande” (Nationalencyklopedin, u.å.b)

att barn får utöva sin rätt till lek enligt UNICEF, genom att undersöka hur familjer använde leksaksbibliotek för att konstruera olika sociala betydelser. Studiens resultat visade på leksaksbibliotekets pedagogiska möjlighet för föräldrar att förmedla sina barn en stressfri, alternativ relation till marknadsekonomi (Ozanne & Ozanne, 2011). Ett annat exempel från forskningen som belyser leksaksbibliotekens sociala faktorer är en studie med anti-konsumtionsfokus, som undersökte hur anti-konsumtionsidéer är kopplade till varför människor blir medlemmar i leksaksbibliotek (Ozanne & Ballantine, 2010). I resultatet formulerades följaktligen fyra kategorier av medlemmar. Sociala medlemmar, marknadsundvikare, tysta konsumenter och passiva medlemmar. Sociala medlemmar använder leksaksbibliotek på grund av dess sociala fördelar. Medlemmar som försöker undvika marknaden är den minst materiella gruppen, som också ser fördelar i det sociala och är intresserade av att dela. De tysta konsumenterna prioriterar sparsamhet och delning, har starka värderingar kring konsumtion samt en stark tillhörighetskänsla för sitt leksaksbibliotek. Den sista gruppen är de passiva medlemmar som varken är starkt socialt inblandade eller har starka värderingar om konsumtion (Ozanne & Ballantine, 2010).

Det finns även tidigare forskning om LB i Göteborg. 2017 deltog LB i det nationella programmet Sharing Cities, som med en budget på 12 miljoner euro över 4 år fungerade som en testbädd för delningsekonomi i Sveriges fyra största städer; Malmö, Stockholm, Göteborg och Umeå. Projektet skulle främja hållbara delningstjänsters utveckling, samt synliggöra potential och risker (Sharing Cities Sweden, u.å.). I en delstudie om projektet, som genomfördes mellan 2018 och 2020, visade det sammanställda resultat från LB och Klädoteket i Göteborg delningstjänsters medlemmars komplexa blandning av värden och meningsskapande processer längs ekonomiska, funktionella, instrumentella och symboliska värden. Resultatet delades in i fyra centrala teman som kom fram under studien: nya relationer till objekt, gemenskap, etisk identitetsskapande och osäkerhet. Nya relationer till objekt baserad på temporär tillgång möjliggör en annan form av relation mellan ting och människa, som inte baseras på ägande utan delande. Det visade sig också att gemenskapen i dessa delningstjänster är viktig för brukare. De användes också som ett sätt att uttrycka både sin politiska ståndpunkt och moraliska identitet. I sista temat, osäkerhet, beskrevs medlemmarnas ovisshet inför förvaltningskapet av delade saker och behovet av att det finns en central kontrollinstans för att kontrollera sakernas tillstånd och dess säkerhet (Sörum, 2020).

Vidare har Research Institutes of Sweden (RISE Rapport: 2020:13, 2020) analyserat LB:s möjlighet att minska leksakers miljöpåverkan i Göteborg med hjälp av ett livscykelperspektiv. Det framkom att leksaker är produkter som har stor miljöpåverkan under produktionen, men samtidig en låg miljöpåverkan under användningstiden, vilket leder till att en förlängd användning genom återbruk minskar miljöpåverkan, eftersom de då kan användas av flera brukare, men bara behövs producerades en gång (RISE Rapport: 2020:13, 2020).

Medan tidigare forskning av delningsekonomi fokuserade på vad som motiverar personer att använda delningstjänster, eller delningstjänsters sociala och materiella inverkan på samhället och miljön, finns det relativt lite forskning som undersöker vilka direkta och indirekta konsekvenser medlemskap i en delningstjänst har för medlemmarnas beteende och syn på hållbarhet, vilket är vad den här studien ska fokusera på.

2.2 Teori

Denna studie kommer genomföras med hållbarhetsfokus. Delningsekonomi och transformationernas tre sfärer utgör det teoretiska ramverket som tillsammans med begreppet hållbarhet är grunden för undersökningens analysdel. Nedan presenteras de valda teoretiska perspektiven och begrepp som ligger till grund för uppsatsen.

2.2.1 Hållbarhet

Hållbarhet eller hållbar utveckling är en term som används flitigt i nutida debatter om klimatfrågor, resurshantering och hur framtida samhällen ska bli mer rättvisa och jämställda. FN:s världskommissionen för miljö och utveckling definierade hållbar utveckling i sin rapport Vår gemensamma framtid:

Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. (UNDP, 2017)

Detta är den dominerande definitionen i dagsläget och lägger grunden för den rådande diskursen inom hållbar utveckling. Termen knyter ihop ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv för en önskvärd samhällsutveckling samt de utmaningar människan står inför för att komma dit (Elliott, 2012). Ett sätt att mäta hållbarhet inom resursanvändning är genom att beräkna ekologiskt fotavtryck. Här sammanställs människans miljöpåverkan och användning av jordens resurser, genom att visa hur många jordklot det motsvarar. Dagens genomsnitt är att

människan lever som om det fanns 1,7 jordklot. En genomsnittlig svensk använder till och med resurser som hade krävt fyra jordklot. Det betyder att för att varje människa i världen ska kunna använda lika många resurser som en genomsnittlig svensk hade det krävts fyra gånger så många resurser på jorden än vad som finns (WWF, 2019). För att minska resursanvändningen finns det olika modeller och förslag. Delningsekonomi räknas som ett av dessa.

2.2.2 Delningsekonomi:

Delningsekonomi är ett paraplybegrepp för olika koncept som syftar till att ta tillvara resurser så effektivt som möjligt genom att dela tillgången till varor och tjänster mellan olika brukare (Nationalencyklopedin, u.å.a). Att dela med sig är inget nytt koncept. Det som är nytt med delningsekonomi är att människor som inte känner varandra delar varor och tjänster sinsemellan. Tack vare internet har det de senaste åren utvecklats en hel del nya former av delning som är lättillgängligare för en bredare publik (Schor & Fitzmaurice 2015). Delningsekonomi kan indelas i fyra huvudkategorier enligt Schor & Fitzmaurice (2015): cirkulering av varor, maximering av varornas användning, utbyte av tjänster och skapandet av sociala kontakter. Tjänster som Tradera, Blocket eller Second hand-affärer möjliggör cirkulering av varor. Ett exempel för maximering av varors användning är till exempel bilpooler, som Sunfleet, M eller Green Mobility. Utbyte av tjänster kan hittas i så kallade time banks, där användare kan dela med sig av tjänster som exempelvis barnpassning eller liknande. Couchsurfing är en plattform där människor som vill resa billigt kan knyta kontakter med människor som är beredda att dela med sig en tom sovplats i form av exempelvis en soffa. Den sista kategorin, skapandet av sociala kontakter finns ofta i form av internetplattformar där deltagarna kan ingå i olika grupper för att kommunicera, hjälpa varandra och dela information för att lära nya färdigheter. Exempel för detta är plattformen Skillshare, där medlemmar får lära sig nya kunskaper genom instruktionsfilmer, Zopa som är ett peer-to-peer kreditinstitut där medlemmar kan låna av varandra, eller organisationer i mindre skala som grannsamverkan som ämnar att skapa sociala kontakter i ett område. (Schor & Fitzmaurice, 2015). Leksaksbiblioteket inkluderar i sin verksamhet både maximering av varors användning genom att dela leksaker, samt skapandet av sociala kontakter genom olika event och mötesplatser där medlemmar kan umgås.

Delningsekonomi likställs ofta med termer som ”kollaborativ ekonomi”, ”delandets ekonomi”, ”delandekonomi” och ”tillgänglighetsekonomi” (Karlsson m.fl., 2015) men även

begrepp som ”kollaborativ konsumtion”, ”tillgångsekonomi” och ”peer-to-peer ekonomi” är relaterade till delningsekonomi. Spretigheten och komplexiteten gör det svårt att hitta en enda definition, istället finns det många olika (Schor, 2016). För denna studie används dock språktidningens definition:

System där olika verksamheter organiseras så att man utnyttjar varor och tjänster effektivare genom att flera kan dela på dem, till exempel i form av bilpooler eller nätverk för att byta bostäder under kortare perioder. (Karlsson m.fl., 2015)

Denna definition gör det möjligt att avgränsa och konkretisera vad som förstås under begreppet delningstjänster samt inordna LB som en delningstjänst, då det är en verksamhet som möjliggör delning och effektivare användning av leksaker.

Motivation och värderingar kan påverka beteende, och modellen om transformationens tre sfärer undersöker hur förändringar kan leda till ett mer hållbart samhälle (O’Brien, 2018, s. 155). Människors motivation för att allmänt göra något grundas ofta i individens personliga värderingar (Nilsson, 2020, s. 21). Schor & Fitzmaurice (2015) har sammanställt olika delningsekonomistudier för att ta fram de vanligaste skäl varför människor deltar. De kan delas in i fyra kategorier: ekonomiska, ekologiska, sociala och ideologiska skäl (Schor & Fitzmaurice, 2015). Dessa kategorier användes som hjälpmedel i intervjuerna och kodningen för den här studien. Drivkraften att delta i delningsekonomi är alltså olika. Hamari m.fl. (2016) visar att majoriteten av respondenterna deltar i delningsekonomiska utbud eftersom de upplever ekonomiska fördelar, medan ekologisk hållbarhet troligen är en viktig motivation för redan miljömedvetna personer. Den tredje motivationen för brukare är att knyta sociala kontakter. Till sist motiveras medlemmar till samarbete och delning på grund av sitt ideologiska resonemang. Många är också kritiska till den rådande konsumtionsnormen (Schor & Fitzmaurice, 2015). Hur motivationen fördelas i denna studie enligt Schor och Fitzmaurices uppdelning beskrivs närmare i resultatet.

2.2.3 Transformationens tre sfärer

För att kunna lägga en grund för framtida hållbara lösningar samt utöka delningsekonomin och därmed nå större ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet behövs en förståelse för förändringens mänskliga och sociala dimensioner i allmänhet. Transformation har många definitioner, och kan belysas från olika perspektiv. O’Brien och Sygna (2013) sammanfattar forskningsvärldens olika perspektiv på transformationer, som kan förstås som grundläggande

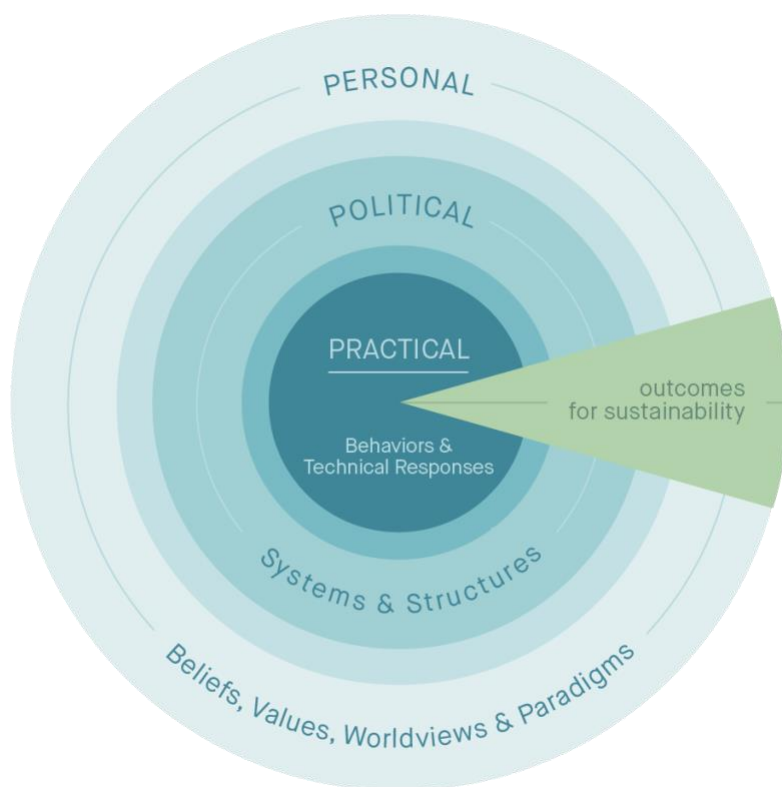
förändringar i ett system och kan vara både fysiska, strukturella och meningsskapande. Närmare kan alltså transformationer anses som någon förändring som sker i exempelvis i värdesystem, finanssystem, byråkratiska, politiska, tekniska, juridiska eller biologiska system (IPCC, 2012, s.564). Vidare kan enligt Sharma (2007) och Schlitz m.fl. (2010) transformation innehåller en mänsklig potential att utföra, ta hand om och generera förändringar som antingen kan leda till ett bättre liv eller till en inre omvandling av hur en upplever sig själv eller andra och relatera detta till omvärlden (refererad i O'Brien & Sygna, 2013, s.1). Westley m.fl. (2011) definierar transformation:

som en förmåga (...) att utveckla ett helt nytt sätt att leva, när befintliga ekologiska, ekonomiska och sociala förhållanden gör det nuvarande system ohållbart. (Westley m.fl. 2011, s.763)

Transformation innefattar således människans potential att ändra sitt levnadssätt på grund av ohållbara förutsättningar. En transformation kan vara allt från förändringar i systematiska strukturer, synsätt på världen och konkret beteende. Vad som behöver transformeras exakt och varför samt i vems intresse och vilka konsekvenser omvandlingen kommer att orsaka är dock inte alltid given. Detta kan leda till avvägningar och konflikter i planeringen av transformationer (O'Brien & Sygna, 2013, s.1). Det är därför viktig att kunna visa vad som kan påverkar hållbar transformation med empiriskt material, såsom denna studie ämnar göra.

Så som det finns många definitioner av transformation, finns det även många olika teorier om transformationer. Övergripande för transformationsteorier är att de fokuserar på politisk, personlig eller praktisk förändring. Dock påverkar majoriteten av teorierna endast ett eller två områden samtidig och saknar därmed ett större helhetsperspektiv (O'Brien, 2018, s. 155).

Transformationens tre sfärer är en modell som tillhandahåller ett heuristiskt ramverk som tillåter en analys av förändringsprocesser samt deras relation till varandra (O'Brien, 2018, s. 155). Ramverket utvecklades ursprungligen för att systematiskt undersöka klimatinsatser, komplettera bestående transformationsteorier och leda till mer hållbarhet genom bredare och djupare sociala omvandlingar (O'Brien, 2018, s. 155). Karen O'Brien och Linda Sygna presenterar en modell (se figur 1) som baseras på tanken att för att åstadkomma hållbarhet behöver flera samhällsinstanser genomgå en förändring. Modellen försöker synliggöra hur, varför och var transformationer som skapar bättre hållbarhet kan ske. (O'Brien & Sygna, 2013, s. 1).

Figur 1 The three spheres of transformation (efter Sharma, 2007 från O'Brien & Sygna, 2013)

Dessa förändringar äger rum i de tre samverkande samhällsfärerna: den praktiska, den politiska och den personliga (O'Brien & Sygna, 2013, s. 4). I modellen används begreppet "sfärer" symboliskt. Sfärerna är ett område eller en domän som är en del av en större helhet och inkluderar både subjektiva och objektiva dimensioner. Med subjektiv menas individuella eller kollektiva perspektiv som påverkas genom känslor, antagande, världsbilder, intressen, värderingar och övertygelser. Objektiva transformationsprocesser inkluderar exempelvis teknisk kunskap, som kan leda till konkret effektivisering, till exempel i fordon (O'Brien, 2018, s. 155).

2.2.3.1 Den praktiska sfären

Den praktiska sfären är modellens kärna (se figur 1) och inbegriper typer av lösningar som har en direkt och mätbar effekt på hållbar utveckling. På grund av kvantifierbarheten får sådana typer av lösningar mest uppmärksamhet i nuläget. Här fokuserar forskningen och politiken ofta på att implementera policys och åtgärder som innefattar tekniska, sociala och kulturella innovationer samt förändringar i strategier och beteenden. Inom klimatpolitiken handlar det ofta om transformation i mening av utsläppsstabilisering och utsläppsminskning (O'Brien &

Sygna, 2013, s. 5). Kvantifieringen gör det möjligt att övervaka och utvärdera lösningarna. Exempel på framsteg i praktiska sfären kan vara en minskad användning av fossila energikällor (O'Brien, 2018, s. 155). I denna studie kan det involvera konkreta beteenden som en minskad konsumtion, en större benägenhet att låna och dela saker, att handla klimatsmarta eller begagnade varor eller en ökad användning av hållbara transportmedel som cykel, kollektivtrafik eller tåg istället för personbil och flyg. Genom förändringar i denna sfär kan förändringar i den politiska och personliga sfären framkallas och främjas (O'Brien, 2018, s. 155). Denna studie utgår från respondenternas intervjuerättelser och mäter inte resultaten av lösningar i praktiken eller kontrollerar respondenternas svar på korrekthet. Förändring i respondenternas konsumtionsbeteende, som att de köper mindre produkter eller delar mer kan vara ett tecken för en transformation i den praktiska sfären.

2.2.3.2 Den politiska sfären

Den andra sfären är den politiska och ligger i mitten av modellen (se figur 1). Här ingår sociala, ekonomiska, politiska, kulturella, juridiska och ekologiska system och strukturer, som möjliggör eller begränsar transformationer (O'Brien & Sygna, 2013, s.4). Ekonomiska system har institutionaliserats genom politiska processer, till exempel genom infrastruktur, förordningar eller kulturella normer och påverkar beteenden i den praktiska sfären (O'Brien, 2018, s. 156). Ett exempel för denna mekanism är punktskatten på plastpåsar som ska skapa incitament för människor att köpa färre plastpåsar till förmån för miljön. Ett annat exempel kan vara att genom politiska samarbeten och kompromisser skapa incitament för att främja delningsekonomiska koncept (O'Brien, 2018, s. 156). Opinionsbildning och aktivism kan vara exempel på metoder för att utmana normer och förändra aspekterna i system som bidrar till orättvisa strukturer (O'Brien & Sygna, 2013, s.6). Medan lobbying kan vara en metod för intressegrupper att försvara eller förändra status quo (O'Brien, 2018, s. 156). Dagens konsumtionsnorm är ett sådant system som måste övervinnas för att uppnå hållbara samhällen och LB kan vara en utlösande faktor som bidrar till detta. Systembegränsningar skapat av konsumtionsnormen, som exempelvis social press att köpa nya produkter, kan vara ett hinder i den politiska sfären. En möjlighet däremot är skapandet av incitament genom ekonomiska fördelar för användare som deltar i delningstjänster.

2.2.3.3 Den personliga sfären

Den sista och yttersta sfären är den personliga sfären (se figur 1) som karakteriseras av individuella och kollektiva världsbilder, värderingar och övertygelser eller inställningar om system och lösningar. Transformationer i denna sfär kan leda till förändringar i diskurser, paradigmskiften och hur individen ser på strukturer och system. Detta påverkar vilka lösningar och handlingar prioriteras i de andra två sfärer (O'Brien & Sygna, 2013, s.6). Till exempel kan ett större förståelse om shopping som en social och kulturell aktivitet, vars syfte är njutning och identitetstiftning hellre än produkten i sig leda till en medvetenhet som medför en förminskad konsumtion och en prioritering av andra lösningar för att tillfredsställa mänskliga behov. Människor som är kritiskt inställda till den rådande konsumtionsnormen och dess negativa miljökonsekvenser (personliga sfär), kan även söka sig till mindre resurskrävande och ekologiskt hållbarare konsumtion (praktiska sfär). Exempel för dessa är en minskad konsumtion, en större benägenhet att låna och dela saker, att handla klimatsmarta eller begagnade varor, eller en ökad användning av hållbara transportmedel som cykel, kollektivtrafik eller tåg istället för personbil och flyg (Schaefer & Crane, 2005). Förändringar i denna sfär kan innebära störst resultat för hållbarhet (se "outcomes for sustainability" i figur 1), men anses vara de transformationerna som är svårast att genomföra. Trots det går det att förändra världsbilder, föreställningar och värderingar inom en människas livstid eller över generationer. En förändrad världsbild som orsakas av ett utmanande antagande, ifrågasättande av övertygelser och prövning av alternativa handlingssätt kan leda till en omvandling av paradigm och verklighetsmodeller, vilket i sin tur kan påverka ett samhälles hållbarhet (O'Brien, 2018, s. 156). Transformationer i värderingar, världsbilder och övertygelser om systemet och lösningar kan alltså ha en betydande inverkan på hållbar utveckling. Dessa förändringar kan dock inte tvingas fram, istället sker framgångsrik transformation främst genom frivilliga individuella eller kollektiva förändringar och utbildning (O'Brien & Sygna, 2013, s.6f). Ett exempel för hur den personliga sfären kan operationaliseras i denna studie är värderingar, som kritisk inställning till konsumtion och konsumtionsnormer.

Ett för stort fokus på den personliga sfären ger dock en ensidig förståelse av transformation. För att uppnå hållbara samhällen måste alla sfärer transformeras. Utifrån den praktiska och den politiska sfären konstrueras och omkonstrueras den personliga sfären kontinuerligt (O'Brien, 2018, s. 157). Vidare kan samhällsstrukturella förändringar i den politiska sfären, som exempelvis en ekonomisk omsvängning mot delningsekonomi, påverka samhällets hållbarhet i stor omfattning. Betydelsefulla framsteg kan också uppnås i den praktiska sfären. Framsteg

som uteslutande sker i den praktiska sfären har en begränsad relevans för möjligheten att uppnå hållbarhet i samhället (O'Brien & Sygna, 2013, s. 5). Kopplingar mellan den politiska, den personliga och den praktiska sfären kan synliggöras med exempel från ekonomin. Inom den politiska sfären finns kapitalistiska strukturer som paradigmet om kontinuerlig tillväxt, vilket leder till en konsumtionsnorm i den personliga sfären, som i sin tur påverkar den praktiska sfären, där det upplevs som tvång att behöva köpa nya saker och ting (O'Brien, 2018, s. 156). För att uppnå hållbarhet är det därför viktigt att inkludera alla tre sfärer i samma omfattning.

O'Brien (2018, s. 157) menar att för att befästa långsiktiga transformationer som stöds av en bred del av befolkningen, måste individer, grupper och system engageras inom alla tre transformationssfärer. Genom sitt engagemang kan individer och grupper uppleva sig själva som förändringsskapande och betydelsefulla i en systematisk förändring, istället för att uppleva att de är själva "föremålet som ska förändras", vilket kan uppstå när transformationer påtvingas (O'Brien, 2018, s. 157).

Studiens empiriska material kommer att analyseras utifrån transformationers tre sfärer med en fokus på hållbarhet. Vidare används resonemang från tidigare forskning, som att delningsekonomi bidrar till en minskat och mer effektiviserad resursanvändning och därmed en minskad miljöpåverkan (Korhonen m.fl. 2018, Schor & Fitzmaurice, 2015, RISE Rapport: 2020:13, 2020), samt att delningsekonomi anses som en alternativ typ av konsumtion (Gullstrand Edring m.fl. 2015). Motivationskategorierna från Schor & Fitzmaurice 2015 används som en bas för att inordna respondenternas motivation i denna studie. Analysen genomförs i kapitel 4 och syftar till att visa huruvida LB har kunnat påverka medlemmarnas transformationer i de tre sfärerna och synliggöra vilka samband mellan hållbara transformationer i den praktiska, politiska och personliga sfären kan finnas.

3 Metod och material

Det tredje kapitlet börjar med en beskrivning av den valda metoden. Här diskuteras kvalitativa forskningsintervjuer, forskningsetik och studiens tillvägagångssätt. Därefter följer en teoretisk översikt av tematisk analys och hur den användes i denna studie. I anslutning presenteras övrigt material och allmän information om respondentgruppen. Slutligen diskuteras studiens validitet och reliabilitet i materialdiskussionen.

3.1 Kvalitativa forskningsintervjuer

Denna studie använder sig av kvalitativa forskningsintervjuer för att samla in det empiriska materialet. Kvalitativ forskning kräver enligt Bryman (2018) en induktiv eller abduktiv syn och tolkande kunskapsteoretisk såsom en konstruktivistiskt ontologisk ståndpunkt. Med tolkande kunskapsteoretisk ståndpunkt menas att fokuset ligger på att förstå den sociala verkligheten genom att få inblick in hur respondenterna uppfattar den. För att kunna skapa en så omfattande beskrivning som möjligt utgår arbetet från en konstruktivistiskt ontologisk ståndpunkt där sociala verkligheten är ett föränderligt resultat av interaktionen mellan olika individer med förmåga att skapa och konstruera denna och inte av omständigheter (Bryman, 2018, s 61,454f).

Kvalitativa intervjuer är en del av kvalitativ forskning. De viktigaste intervjuformerna är ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer, som ger större flexibilitet och möjliggör djupare forskning (Bryman, 2018, s 461). I denna studie används semistrukturerade intervjuer, för att ge respondenterna en större frihet att beskriva och utveckla sina tankar, samtidigt som det ger forskaren möjlighet att kontrollera att alla teman besvaras i enlighet med studiens syfte (Bryman, 2018, s 563). För att kunna svara på forskningsfrågorna är det viktigt att kunna gå ner i djupet med respondenterna, vilket inte hade varit möjligt med till exempel en enkät eller dokumentanalys. Istället utformas intervjun längs en uppsättning av allmänt formulerade frågor och uppföljningsfrågor i ett så kallat frågeschema i en intervjuguide. Frågornas ordningsföljd kan anpassas och variera under intervjuerna (Bryman, 2018, s 260). Under intervjuerna kan även nya frågor uppstå, till exempel för att följa upp ett tidigare svar från intervjupersonen. Detta då intervjuens tonvikt ligger på respondenternas uppfattningar och dess mål är fylliga och detaljerade svar (Bryman, 2018, s 561f).

3.1.1 Forskningsetik

Det är viktigt att reflektera över forskningsetiska principer i samband med genomförandet av en studie som inkluderar kvalitativa intervjuer. Frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet för respondenterna är grundläggande för forskningen (Bryman, 2018, s 170), vilket säkerställdes under hela processen. Därför är det viktigt att respondenter i denna studie ger sitt samtycke, informeras om att deras uppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och att deltagandet är frivilligt samt kunde avbrytas av dem när som helst utan anledning (Bryman, 2018, s 567). Vidare är det viktigt att reflektera om forskarens roll och maktposition i och under undersökningen, då detta kan påverka resultatet (Bryman, 2018, s 530). För att balansera ut

forskaren maktposition så mycket som möjligt ska deltagarna mötas informellt på deras villkor och intervjuas som jämlika. Samtalet ska utformas som två föräldrar som samtalar på en lekplats och inte kände varandra sedan tidigare. Dessutom formulerades frågorna i intervjuguiden klara och öppna och forskaren undanhöll sig från att ställa ledande följdfrågor.

3.1.2 Studiens tillvägagångssätt - intervju

I början av studien kontaktades LB via mejl med en förfrågan om de var öppna för medhjälp. De svarade att de gärna hjälpte till och skickade både den senaste medlemsundersökningen och RISE rapporten. Det genomfördes en intervju med initiativtagaren Anna Zajc för att generera bakgrundsinformation och en bättre förståelse för verksamheten. Intervjuguiden till informationsintervjun sammanställdes enligt Ellinor Ostroms 8 principer för en hållbar organisation³, då tanken i detta skede var att använda sig av dessa som teoretiskt underlägg. Under arbetets gång, när studiens syfte och metodvalen hade utarbetats, byttes det teoretiska perspektivet till transformationens tre sfärer, då denna modells perspektiv ger en både en bredare och djupare förståelse för hållbara förändringar och synliggör vilka effekter LB kan ha på sina medlemmar och hållbarhet.

Efter bakgrundsintervjun utvecklades en intervjuguid för semistrukturerade intervjuer av medlemmar. Intervjuguiden strukturerades med en syftebeskrivning och etiska aspekter som att intervjun skulle behandlas konfidentiellt. Efter några inledande frågor om respondenten följde olika temablock med uppföljningsfrågor samt tillfällen för respondenterna att ställa egna frågor. Frågorna formulerades medvetet tydliga, öppna, enkla och begripliga. När intervjuguiden var färdigställd genomfördes en pilotintervju för att testa frågornas tydlighet, intervjuens uppbyggnad och upptäcka eventuella missförstånd som kunde uppstå (Bryman, 2018, s 567). Med erfarenhet från pilotintervjun reviderades och färdigställdes intervjuguiden för medlemmar därefter. För att få kontakt med så många medlemmar som möjligt, skickades en text med information om studien och en eftersökning för deltagare via LB:s egna kommunikationskanaler som Instagram, Facebook och medlemsbrevet. Medlemmar som var intresserade kunde enkelt klicka på en länk som öppnade ett dokument där de kunde lämna sina kontaktuppgifter eller meddela sitt intresse för LB:s personal som sedan vidarebefordrade

³ Ellinor Ostroms formulerade 8 principer hur organisationer kan lyckas att ta hand om allmänningar (Ostrom, 2009)

kontaktinformationen. Sammanlagt lämnade åtta medlemmar sina kontaktuppgifter varav sex intervjuades.

Respondenterna fick välja om de ville mötas via videokonferensprogrammet Zoom eller på en lekplats efter deras val. Detta för att underlätta för respondenterna, skapa trygghet och sänka tröskeln för deltagande (Bryman, 2018, s 566). På grund av den rådande pandemin genomfördes intervjuerna som synkrona personliga intervjuer online genom Zoom och personliga intervjuer med säkerhetsavstånd på olika lekplatser i Göteborg. Med synkront menas att intervjun sker i realtid och intervjupersonen kan svara direkt, som vid en personlig intervju (Bryman, 2018, s 621). Onlineintervjuer innebar flera olika svårigheter. Det var till exempel svårare att få tag i respondenter online. Två respondenterna kunde forskaren inte få kontakt med, trots upprepade kontaktförsök via mejl. Detta kan eventuellt bero på att personen lämnade fel kontaktuppgifter, inte kontrollerade sitt mejlkonto, ångrade sig, eller ett spamfilter. Vidare uppstod tekniska problem och hinder. Intervjupersonen behövde ha en viss datorvana och tillgång till en dator, mobil eller en annan apparat som kan använda sig av program som Zoom. Till det kom att det ibland uppstod dålig uppkoppling eller respondentens svar övertonades i ljudfilen av ett bakgrundsljud eller intervjuarens instämmande ord (Bryman, 2018, s 593). Efter över ett år med den rådande pandemin, verkade det dock som att respondenterna som valde att intervjuas online var ganska vana vid möten via videokonferensplattformar och kände sig trygga med detta. Vid de personliga intervjuerna uppträdde också problem med inspelningen. Då respondenterna påträffades utomhus och inte sällan under rörelse, uppstod det mycket bakgrundsljud och brus i ljudfilen, vilket ledde till att några ställen i inspelningen inte kunde transkriberas.

I början av intervjun informerades respondenterna om intervjuens planerade förlopp och att den skulle spelas in och transkriberas efteråt. Här var det viktigt att tänka på att inspelningen kan påverka intervjupersonernas svar, då de blir mer medvetna om sina tankar och ord och att dessa kommer sparas, vilket kan leda till oro och att intervjupersonen visar bristande vilja till samarbete (Bryman, 2018, s 577f). Det var därför viktigt att intervjupersonen kunde känna sig trygg. Detta försöktes uppnå med transparens och samförstånd av intervjuens premisser. I slutet av intervjun fick respondenterna välja ett alias. De respondenter som inte valde ett blev tilldelat ett annat namn i studien. Intervjuerna varade mellan 25 och 60 minuter och transkriberades alla i full längd, vilket utgjorde till det skriftliga materialet som sedan analyserades. Bryman (2018)

uppmärksammar att en transkribering av empirin leder till att analysen blir mer noggrann och korrekt.

3.2 Tematisk analys

Som analysmetod används tematisk analys med vilken materialet kategoriseras och exemplifieras. Ansatsen med studien är abduktiv, vilket innebär att det finns en predisponerad teori på plats, men att den justeras under studiens gång utifrån empirin och kategoriseringen som växer fram ur koderingen (Bryman, 2018, s. 478). Tolkningsstrategin som används för denna studie är hermeneutiskt, vilket betyder att studien skrivs med en förståelse att människor lever i avvikande livsvärldar från varandra och följaktligen närmar sig dessa med olika förståelse för texter (Thurén, 2019, s.193). Således är författaren medveten om att hans tolkning av det empiriska materialet, kan skilja sig från andras. För att analysera de transkriberade intervjuer och övrigt material är tematisk analys en av de vanligaste metoder. Denna analysmetod gör det möjligt att systematiskt kategorisera och få en bredare förståelse av den relativt stora textmängden som intervjuerna producerar (Boréus & Bergström, 2018, s 702). Tematisk analys är ett verktyg för att kunna identifiera och analysera teman och mönster genom en noggrann granskning av empirin. Metoden har ingen tydlig beskrivning av ramverk och design, vilket lämnar en stor tolkningsfrihet för hur dessa kategorier utformas. (Bryman, 2018, s. 702f). Detta gör en individuell anpassning möjlig. För att generera teman i denna studie beaktas sammanställningen av de sex stegen för genetiskt angreppssätt för kvalitativa data enligt Bryman (2018). (1) Först har materialet genomlästs för att göra sig bekant med innehållet. (2) Därefter inleddes kodningen av materialet. (3) Tillsammans ledde den första kodningen och teorin till olika teman och ett kodningsschema (Boréus & Bergström, 2018, s 707). Ett kodningsschema är ett analysinstrument som avgör vad som ska markeras i texten (Boréus & Bergström, 2018, s 58). Teman och kodningsschemat hjälpte till att minimera antal koder och bidrog till en tydligare helhetssyn över materialet. (4) I anslutningen namngavs teman och underkategorier och koder börjades sammanställas i textform. (5) Det utskrivna resultatet undersöktes vidare efter kopplingar och samband som kunde synliggöras. (6) Till sist formulerades sambanden och kopplingar som uppenbarade sig i steg 5 (Boréus & Bergström, 2018, s 707f).

3.2.1 Studiens tillvägagångssätt tematisk analys

Efter att intervjumaterialet gick igenom flera gånger, påbörjades en första öppen kodning och med hjälp av teorin skapades ett första kodningsschema som innefattade tematiska kategorier, vilka underlättade den fortsatta kodningen. Det skapades kategorier som utgick ifrån modellen transformationens tre sfärer, med syfte att få en första överblick över de möjliga sambanden mellan de tre sfärerna. Kodningsschemat som utvecklades under granskningen testades på delar av materialet, för att upptäcka möjliga tolkningsproblem eller andra oklarheter som kräver ändringar. Efter ytterligare ändringar i schemat prövades analysinstrumenten om tills det inte uppstod nya oklarheter (Boréus & Bergström, 2018, s 61). För att underlätta själva kodningsarbetet användes kodningsschemat (se i bilaga ”kodningsschema”), vilket fylldes i med vad som noterades under kodningsprocessen (Boréus & Bergström, 2018, s 61). Under själva kodningen av materialet färgmarkerades de olika teman i texten, gjordes det anteckningar till varje markering och matades in data i kodningsschemat för att få en mer kvantitativ överblick över respondenternas svar. För att säkerställa reliabiliteten av kodningsschemat användes det konsekvent och testades genom omprövning och kodning av en del av materialet, så kallad dubbelkodning. Det nya resultatet jämfördes sedan med det tidigare resultat för att kontrollera intrasubjektiviteten (Boréus & Bergström, 2018, s 61f). Därefter formulerades teman och underkategorierna, samt sammanställdes resultatet under de nya tematiska kategorierna. Teman kommer från teori och tidigare forskning och ur sammansättningen av intervjuguiden. Det började med sfärerna som i kodningsschemat, sedan hittades överensstämmelser som ledde till de i resultatet nämnda kategorier. Teman kunde dock överlappa mellan de olika sfärerna. Därför presenteras i slutet en sammanställning av resultaten i de tre sfäranerna. I kodningsschemat är indelningen av teman: allmän information, motivation, personliga sfär, praktisk sfär och politisk sfär med underkategorier. Resultatet undersöktes sedan för samband och kopplingar, vilka noterades. Efter att alla dessa kategorier hade kodats, kunde det vissa underkategorier knytas till teman. Till slut analyserades resultatet med hjälp av notiserna och teorin. Varje tema analyserades först var för sig under temans resultatdel. Teman sorterades sedan till den sfären där de passade bäst. De teman i den praktiska sfären är: konsumtionsbeteende, förändring beteende, användning av andra delningstjänster och användning av delningstjänster av omgivning. Under den politiska sfären kategoriseras: för- och nackdelar med delning, hinder för att minska konsumtion, ekonomi, hinder för att omställa till ett hållbart samhälle och ansvar för att omställa till ett hållbart samhälle. Till den personliga sfären räknades: motivation, syn på konsumtion, miljötank, inställning till hållbarhet och

hållbart samhälle. Sedan analyserades sambanden som kunde visas med hjälp av modellen om transformationens tre sfärer. Till slut sammanställdes slutsatserna och frågor för vidare forskning.

3.2.2 Övrigt material

För en bredare analys och för att kunna se hur väl respondentgruppens sammansättning och svar stämmer överens med LB:s kvantitativa medlemsundersökning, används triangulering. I denna studie jämförs därför delar av intervjuerna med LB:s medlemsundersökning från 2020. Triangulering innebär att man använder sig av flera datakällor i sin studie (Bryman, 2018, s 468). Tekniken används för att dubbelkolla resultaten från en forskningsstrategi med en metod med resultaten från en annan forskningsstrategi med en annan metod. I det här arbetet jämförs resultaten från de kvalitativa intervjuerna med tidigare genomförda kvantitativa studier för att på så sätt skapa en ökad validitet och reliabilitet i resultaten och samtidigt kontrollera mot extrema utfall (Bryman, 2018, s. 767f). Även om frågeställningar och syften skilde sig åt borde resultaten likna varandra.

3.3 Allmän information om respondentgruppen

Namn	Ålder	Antal familje-medlemmar	Antal månader medlemskap	Vem sköter LB	Hur vilka delar av LB används	Nöjd med LB
Sara	37år	4	4	jag	låna; klädbyte; information; event	ja
Anja	33år	4	12	jag	låna; information; mötesplats	ja
Karin	34år	4	11	jag	låna; klädbyte; mötesplats;	ja
Simone	37år	3	16	jag	låna; klädbyte; information; event;	ja
Paul	34år	3	6	sambo	låna; klädbyte	ja
Tim	35år	3	3	jag	låna	ja

I studien deltog fyra kvinnor och två män. Samtliga respondenter var i åldern mellan 33 och 37 år och hade en familjestorlek på mellan 3 och 4 personer. Den deltagare som var medlem

kortast var Tim med 3 månader. Han berättar att familjen inte hade använt sig av LB mycket än. Simone hade med sina 16 månader medlemskap den längsta erfarenheten med LB. På frågan om hur de använder sig av LB svarade alla att de lånade leksaker, fyra hade använt sig av klädbyte, tre berättade att de får information och tips av LB om till exempel passande leksaker, hur man använder en bärsjal eller om andra organisationer. Respondenterna var intresserade i event, men på grund av den rådande pandemin hade endast två deltagit i sådana. Detsamma gällde för LB som mötesplats. Respondenterna uppskattade möjligheten att kunna möta andra familjer och leka på LB, dels för att träffa andra likasinnade, dels för att kunna testa leksaker som man sedan kan låna. Nöjdheten kom tydligt fram i intervjuerna, respondenterna tyckte att LB var ett bra koncept och organiserat så att det är enkelt att vara brukare.

I LB:s medlemsundersökning från 2020 med 153 respondenter, vilket motsvarade en svarsfrekvens på 43% av aktiva medlemmar, var könsfördelningen 83% kvinnor, 10% män 1% annat och 6% svarade spelar ingen roll. 81% angav att de hade en västerländskt etnisk bakgrund och 89% hade en utbildning från högskola eller universitet. I respondentgruppen i den här studien är 67% av deltagarna kvinnor och 33% män, vilket innebär en något högre svarsfrekvens från män än i medlemsundersökningen. Trianguleringen synliggör här att respondentgruppen i denna studie överensstämmer relativt bra med LB:s medlemsundersökning med tanke på dess begränsade omfattning, och därmed anses som representativt för LB:s medlemmar.

3.4 Materialdiskussion

Det är betydelsefullt att studien visar upp validitet och reliabilitet. För att minska felkällor och styrka reliabiliteten granskades alla källor i den här studien noga (Boreus & Bergström, 2018, s. 40). Studiens trovärdighet och därmed reliabilitet höjdes genom en triangulering med medlemsundersökningen från LB 2020 (Bryman, 2018, s. 468). Enkätfrågorna togs fram av LB gemensamt med forskaren Niklas Sörum vid Göteborg Universitet och resultatet sammanställdes av Anna Zajc i november 2020. Forskarna i Sharing Cities Sweden vid Göteborg universitet använder sig också av LB:s medlemsundersökningar. Efter en genomgång av studies upplägg bedöms LB:s medlemsundersökningen 2020 för relevant och trovärdig.

För denna studie kontaktas medlemmarna genom LB:s egna kommunikationskanaler, vilket gör det möjligt för många att delta i undersökningen. Texten som skickades ut var dock endast

skriven på svenska och tog därmed möjligheten av de medlemmar som inte pratar svenska att delta i studien, vilket kan ha påverkat respondentgruppen till att bli mer homogen och därmed försummat andra möjliga synvinklar. Vidare kan författarens medlemskap ha påverkat resultatet. Författarens reflexivitet minskar dock denna risk. Med det menas att forskaren är självmedveten och reflekterar över hans sociala, kulturella och politiska kontext och hur denna kan påverka forskningen och försökte därför uppträda så neutralt som möjligt (Bryman, 2018, s. 471).

Transparens är ytterligare ett sätt för att säkerställa studiens validitet och reliabilitet, därför bifogas intervjuguiderna från intervjun med Anna Zajc (se bilaga ”Intervjuguide LB”) och från intervjun med medlemmarna (se bilaga ”Intervjuguide medlemmar”) samt kodningsschemat (se bilaga ”Kodningsschema”). Genom transparensen och dubbelkodning har inter- och intrasubjektiviteten stärkts och därmed också reliabiliteten (Boreus & Bergström, 2018, s.61)

Det är även viktigt att tänka på reliabilitet vid transkriberingen av intervjuerna. Två skribenter som transkriberar samma intervjuinspelning kan tolka dessa olika. Tolkningen och även skribentens egna stil kan påverka texten som skrivs ut och därmed tolkningen skilja sig åt (Kvale, 1997, s.150). Det är därför författaren för denna studie har ämnar att transkribera materialet exakt som det sades samt att ta med eventuella pauser där personen tänker och små stödord som äh, åh eller jada. Detta för att även i textform kunna läsa ut mera kontext och höja reliabiliteten.

Hur väl frågeställningen hänger ihop med det empiriska materialet är en viktig aspekt angående validitet. Validiteten är hög om en studie mäter det den vill mäta (Boreus & Bergström, 2018, s.38). För att säkra studiens validitet har frågeställningen genom hela processen beaktats och framför allt legat till grunden under analysen.

4 Resultatredovisning & analys

Under resultat & analys beskrivs och sammanställs intervjuvaren och medlemsundersökningens resultat indelat i tematiska underkategorier. Efter varje resultatdelavsnitt följer en kort analys som leder till en övergripande analysavsnittet. I sista delen besvaras studiens frågeställningar och reflekteras över studien.

4.1 Tematiskt indelat resultat & analys

4.1.1 Den praktiska sfären

4.1.1.1 Konsumtionsbeteende

Samtliga deltagare reflekterar över sitt beteende gällande konsumtion och förbrukning. Karin försöker minska på matsvinn och tänker efter innan hon handlar så att hon bara köper det hon verkligen behöver. Även Simone betonar att hon försöker minimera sin konsumtion till sina behov. Paul beskriver att han försöker tänka politiskt i sin konsumtion, köper begagnat där det går och undviker varor som importeras från länder långt borta eller producerades under orättvisa villkor. Han köper mat som är ekologisk och närproducerad samt odlar en del grönsaker och frukt själv i sin trädgård. Tim tycker som de andra respondenter att det är viktigt att fundera över vad och hur mycket man konsumerar. Han föreslår lösningar som att äta vegan kost, utöka återvinning och återbruk samt delning och kulturell istället för materiell konsumtion för att minska samhällets ekologiska fotavtryck.

Under intervjuerna svarar fem respondenter att de köper färre leksaker sedan de hade blivit medlemmar i LB. Tims inköp har inte förändrats ännu, men han förklarar det med att det delvis var på grund av den korta tiden han hade varit medlem och delvis för att familjen hade ärvt och fått många saker vid olika tillfällen som jul eller födelsedagar, så att det inte finns ett behov. Karin förklarar att hon försökte minska sin konsumtion och därför

”... passar (LB) då ju väldigt bra in, för då köper vi inte så många leksaker. Jag läste det någon gång på Naturskyddsföreningen att den allra första miljöinsatsen som alla bör göra är att se till att inte köpa mer än vad man behöver. Så ja, det är det vi försöker mest.”

För att minska sin miljöpåverkan använder hon således LB som ett verktyg för att köpa färre leksaker. Även Simone betonar att utifrån hennes värderingar och inställning är LB en väldigt bra verksamhet för att kunna minska sin miljöpåverkan.

En minskad konsumtion är alltså en direkt och mätbar följd av respondenternas medlemskap i LB som därmed har en effekt på hållbar utveckling i den praktiska sfären (O'Brien & Sygna, 2013). Även om det bara handlar om en del av respondenternas konsumtion som reduceras, närmare bestämt inköp av leksaker, så kan LB:s koncept anses som en positiv lösning för att minska samhällets miljöpåverkan. Vidare nämner respondenter andra lösningar som de använder sig av för att minska sin konsumtion. Anjas citat om hur hon aktivt tänker på att inte

köpa varor när hon får impulsen, visar på att hon förstår konsumtion som en social eller kulturell konstruktion som uppfyller olika mänskliga behov. Denna förståelse gör det möjligt att hon kan motstå behovet och istället prioritera andra lösningar för att stilla det (Schaefer & Crane, 2005).

4.1.1.2 Förändring i (konsumtions)beteende

Praktiska beteendeförändringar visas på flera olika sätt. Fem av sex respondenter uppger att de hade köpt färre leksaker sedan de blev medlemmar i LB. Sara och Anja reflekterar om sina beteendeförändringar. Sara formulerar det som att:

”det är klart vi lever i en kapitalistisk värld, man kommer ju alltid, någonstans så tycker man ju att det är lite kul med saker absolut, men jag har nog förändrat det ganska mycket sedan hon (barnet) har kommit”

Likaså berättar Anja att sedan hon har blivit medlem på LB:

”Ja, jag tror att jag försöker tänker ännu mer på att inte köpa flera leksaker än jag behöver”

De tänker mer aktivt på hållbarhet i förbindelse med konsumtion. Fyra medlemmar använder möjligheten för barnklädbyte på LB. Även mellanmänskliga beteendeförändringar visar sig under intervjuerna. Respondenterna har byggt upp ett förtroende för LB, genom personalens vänlighet och att konceptet enkla och krångelfria utformning. Fem av respondenterna har fått tips och råd om andra organisationer inom delningsekonomin och second hand. Vidare kom det fram under intervjuerna att de människor som engagerar sig i delningstjänster brinner för hållbarhet, är hjälpsamma och tillmötesgående. Förutom de personliga möten som påverkar respondenterna positivt, så har LB även en passiv effekt på en större krets av människor. Anja skildrar hur hon använder LB för att försöka påverka mor- och farföräldrarnas konsumtion:

”jag kan också säga det till deras mormor och morfar och farmor och farfar som gärna köper också: ”Ja, men jag kan låna det” Jag pratar mycket om LB och så där och de börjar förstå vad det är bra med det också, så då behöver de kanske inte heller känna att de behöver köpa och det är bra.”

Samma strategi använder även Simone med sina släktingar. Tim tar upp liknande problem. Han tycker att framförallt deras farföräldrarna gärna vill ge något till barnen när de kommer på besök och att det därmed snabbt blir många prylar för barnen. Han tror även att LB kan delvis hjälpa till med att minska släktingarnas konsumtion till barnen, men säger också att:

”De skulle ju säga att det är kärlek att konsumera och ge.”

Därmed antyder han att problemet egentligen sitter djupare.

Möjligheten att träffa andra likasinnade, att barnen kan leka med varandra även på ett särskilt språk vid språkträffen och testa leksaker uppskattas av alla respondenter. På grund av pandemin som har pågått i över ett år hade dock inte alla kunnat använda denna möjlighet, men vill gärna göra det i framtiden. Respondenterna värdesätter LB:s stora utbud som tillåter barnen att testa flera olika sorters leksaker. Förädlarna kan låna dessa istället för att köpa. Fyra respondenter nämner dock också att de skulle eller har köpt saker som barnen gillade mycket eller använde dagligen.

Alla förutom en berättar att de köpte färre leksaker sedan de hade blivit medlemmar i LB, vilket visar en beteendeförändring i konsumtionsbeteendet. Dessutom tänker respondenterna mer på att försöka minska sin konsumtion. Vidare beskriver respondenterna hur LB har indirekta effekter på konsumtionsbeteendet i medlemmarnas släkt. Detta genom att medlemmarna informerar och förklarar att familjen inte behöver köpa många leksaker till barnen på grund av tillgången till LB:s utbud. Dessa beteendeförändringar visar på mätbara effekter i den praktiska sfären och ett samband mellan den personliga och praktiska sfären, när värderingsförändringar leder till beteendeförändringar (O'Brien, 2018). Möten med likasinnade som erbjöds på LB innan pandemin, där tips om andra delningstjänster och idéer hur man kan minska sin miljöpåverkan, samt det vänliga bemötandet och konceptets smidighet bidrar till andra beteendeförändringar i den praktiska sfären. Tim gör konsumentnormens makt bildlig och hur djupt denna norm sitter i många människor, när han säger att konsumtion och att ge förknippas med en känsla av kärlek.

4.1.1.3 Användning av andra delningstjänster

På frågan om respondenterna använde sig av andra delningstjänster svarar alla att de använde sig av de vanliga biblioteken, men bara två använde ytterligare delningstjänster såsom Blöjupproret, bilpool, Styr och Ställ (ett lånecykelsystem i Göteborg) och andra internetplattformar där man kan dela och låna saker mellan privatpersoner. Anja, Sara, Karin och Simone diskuterar bilpooler och att de skulle kunna tänka sig att använda sig av dem, dock att deras koncept inte är anpassade till respondenternas användningsbehov. Mer preciserad finns det inte bilar nära deras hem eller så är prissättning för hög för någon som behöver

tillgång till en bil över flera dagar. Karin beskriver hur det kan vara svårt rent organisatoriskt med en familj:

”jag skulle jättegärna gå med i en bildelningstjänst men det känns inte realistisk ju när man har två barn och två barnstolar till dem i bilen.”

Hon behöver antingen ha någon person hemma som passar barnen medan hon hämtar bilen eller så skulle hon behöva hämta bilen med två små barn, deras barnstolar och eventuell bagage, vilket är orimligt. Simone har varit medlem i en bilpool tidigare eftersom hennes värderingar är att det är bättre för miljön. På grund av deras behov att låna bil över helger eller längre perioder, blev användningen dock ganska dyr och hon är inte medlem längre.

Även om två respondenter använder sig av andra delningstjänster är majoriteten inte medlem i någon, på grund av besvärligheter eller ekonomiska kostnader. Respondenterna är dock öppna för bilpoolar och andra delningstjänster om dessa skulle vara anpassade så att de fungerar för deras livssituation och inte kostar mer än att äga produkterna själva. Dessa tjänster skulle därmed gynnas av en utformning och prissättning som liknade LB:s, då den uppfattas som genomgående positiv.

4.1.1.4 Användning av delningstjänster av omgivningen

Användningen av delningstjänster i respondenternas omgivning har inte ökat för tre medlemmar. Då tänker de på koncept som bilpooler, verktygspooler och klädpooler. En respondent tycker att användningen ökade i vänskapskretsen som bor centralt, men inte för de som bor utanför centrum och två respondenternas svarade de ser en ökning av delningstjänsternas användning i deras nära omgivning. Tim beskriver:

”Det är klart att alla gör det digitalt på olika sätt och man är i olika forum och chattar och grupper där man delar olika typer av saker, ibland tips och tjänster.”

Han menar att Facebook och sociala medier gör det enklare att dela med andra och därmed ökade delningen i hans omgivning..

Hälften av respondenterna upplever att delningstjänster har blivit större och fått mer användning i sin omgivning, vilken visar på en positiv tendens för delningsekonomi. Tekniken gör det enklare att dela, då tillgången till kommunikation online med människor som har liknande intressen eller behov öppnar för fler möjligheter till enklare delning (Schor &

Fitzmaurice 2015), vilket kan vara en lösning för att minska sin konsumtion anpassade till egna villkor.

4.1.2 Den politiska sfären

4.1.2.1 Fördelar och nackdelar med delning

Delning av saker och tjänster kan föra med sig både fördelar och nackdelar enligt respondenterna. Fyra medlemmar fokuserar på de positiva ekologiska effekterna av delning. De understryker framför allt en minskad resursanvändning som minskar ens ekologiska fotavtryck, men även som ett sätt att motverka rådande konsumtionsnormer. Lika viktig anses de sociala effekterna som återges i fyra svar. Anja resonerar exempelvis:

”Jag tror faktiskt att hela samhället skulle ha blivit lite mer vänligare mot varandra. För att man delar på varandras saker och man hade kunnat se det mer som ett sätt att leva än som ett sätt att, som vissa människor väljer att göra typ (...) Så jag tror att samhället hade kunnat bli mera tillsammans.”

Även de andra tre respondenter som pratar om positiva sociala effekter benämner gemenskap som en viktig punkt. Två av respondenterna diskuterar delningens positiva ekonomiska effekt. Paul förklarar att

”den ekonomiska aspekten per individ, att dela på saker det är helt enkelt billigare. En bil står still mesta tiden.”

Följande är en effektivare användning av produkter mer hållbar även ur en ekonomisk synvinkel.

De nackdelar med medlemskap i en delningstjänst som framförs är att det kan vara dyrt, krångligt, tids- och engagemangskrävande. Men även att det behövs extra kontroller om det gäller sakers säkerhet, som till exempel att bilar måste underhållas eller leksaker inte ska vara i så pass dåligt skick så att barn kan skada sig. Därutöver resonerar Anja att det är viktigt att fundera över hur en minskad konsumtion kan påverka arbetsplatser och människor som idag producerar produkterna. Rättviseaspekten här är betydelsefull, så att inte andra människor har nackdelar av en hållbar omställning.

För- och nackdelar av delning kan i viss mån förstås som möjligheter eller hinder i den politiska sfären. Vidare kan dessa påverka både människors beteende i den praktiska sfären och deras syn på delningsekonomi i den personliga sfären (O'Brien, 2018). Respondenterna räknade upp olika positiva aspekter av delning, men fokuserade mest på sociala och ekologiska effekter.

Delningstjänster anses som en möjlighet att motarbeta och på visst sätt frigöra sig från den rådande konsumtionsnormen, vilket kan vara en metod för att utmana och förändra aspekter i det ekonomiska systemet som finns i den politiska sfären. Bilden om gemenskap och vänlighet som bland annat respondenten Anja beskriver kan leda till en positiv inställning till delningstjänster. Delningens ekonomiska effekter, som att deltagarna sparar pengar, är ytterligare en aspekt som kan påverka en positiv syn på delningsekonomin som en lösning.

Även om respondenterna lägger tyngden på delningens fördelar, visar de att det kan finnas nackdelar i delningstjänsternas utformning, som kan leda till att människor inte förändrar sitt beteende. Anjas tankar om rättvisa uppenbarar att det kan vara svårt för en individuell konsument att överblicka alla möjliga konsekvenser en omställning till ett hållbart samhälle medför.

Alla tre aspekter, ekonomisk, ekologisk och social, synliggör respondenternas syn att delningsekonomi är en viktig del i ett hållbarhet samhälle.

4.1.2.2 Hinder för att minska konsumtion

Den manifesterade konsumtionsnormen bedöms av alla respondenter som ett starkt hinder för att minska sin konsumtion. Vidare benämner Sara och Karin att reklam stärker konsumtionsnormer och gör det svårare att gå motströms, då den skapar känslor av osäkerhet och rädsla. Paul resonerar:

”Vi har ju som civilisation ingått i ett handlingsmönster som behöver brytas och det vet vi ju från psykologin att det är extremt svårt. Så det största hinder är att människorna har väldigt svårt att förändra sig och är väldigt rädda för förändringar.”

Han förklarar därmed varför han tror att det är svårt att bryta med konsumtionsnormen. Fem av respondenterna finner att de kan påverka konsumtionsnormen åtminstone delvis, men ser även tydliga svårigheter för enskilda individer. Metoder med vilka de vill påverka konsumtionsnormen i sin omgivning är att verka som en förebild, uppmuntra andra och upplysa om alternativen till och fördelar med konventionell konsumtion. För att påverka en större mängd människor tror Paul att man måste bli politisk aktivt, till exempel genom att bli medlem i en aktiviströrelse eller ett parti. Tim beskriver hur konsumtionsnormen behöver förändras:

”att det har mindre självkänslabetydelse, alltså att konsumtion skulle få en mindre psykologiskt och kulturell betydelse. Så att andra värden hade blivit viktigare för identitetsskapande. Det tror jag dock är en svår process.”

Han tycker att konsumtionsnormen behöver få mindre betydelse, blir mindre identitetsskapande och ersättas med andra värden som kan fylla identitetsbehoven, samtidigt som han tar upp svårigheten med denna process.

I den politiska sfären beskrivs möjligheter, men även hinder eller begränsningar för transformationer i den praktiska sfären (O'Brien & Sygna, 2013). Hinder som respondenterna i denna studie beskriver kretsar runt den rådande konsumtionsnormen, vilken begränsar möjligheten att förändra och minska konsumtion på individ- och samhällsnivå. Även om respondenterna anser att de kan påverka konsumtionsnormen i viss mån, så betraktas den som en mäktig norm som kräver transformationer i den personliga sfären för att kunna omvandlas och skapa förutsättningar för hållbar konsumtion på en bredare front. Respondenterna uppger upprepade gånger att de känner att konsumtion är något de aktivt behöver motstå både från sig själva som ett invariant beteende och från omgivningen i form av oönskade presenter eller påtryckningar.

4.1.2.3 Medlemmarnas ekonomi

Under intervjun ställs frågan om hur respondenterna tror att deras ekonomi påverkas av delningstjänster. Karin förklarade LB:s påverkan på familjens ekonomi med exemplet att hennes barn har:

”... gillat jättemycket de olika sorters kulbanorna och de har vi tittat på. De kostar ju kanske 500–600 kr. Det är ju mycket pengar. Så har vi kunnat testa olika sorter och då har vi hittat en kulbana som vi gillar mycket och lånar ibland och en del andra som inte funkar så bra. Om man då hade köpt och sen inte varit nöjd med den, då hade man ju antingen inte haft den här roliga grejen eller så hade man fått köpa en annan och då hade det kostat flera tusen kronor.”

Respondenterna är överens om att LB påverkade deras ekonomi på ett positivt sätt och medlemskapet sparade dem pengar, även om två anger att deras besparingar var ganska små. Simone förklarar detta med att eftersom hon hade ett så pass starkt ideologiskt miljötank, skulle hon inte köpa många fler leksaker till sina barn om inte LB hade funnits. På grund av den korta tiden Tim hade varit medlem, så tycker han att den bara hade en överskådlig effekt på familjens

ekonomi, men att det skulle kunna ha större betydelse om deras finansiella situation skulle ändras. Vidare resonerar han att

”förhoppningsvis så kommer det ju kunna påverka barnens ekonomi på sikt, att de växer upp med ett naturligt (kort paus), tillsammans med att de vill låna böcker och liksom så.”

Detta är en intressant synvinkel och visar på LB:s möjlighet att påverka långsiktig. Simone och Karin menar att andra delningstjänster som bilpooler och klädpooler inte alltid är bra för ekonomin och att detta beror på att tjänsterna inte alltid är anpassade till användarens behov. Angående kläddelningstjänster anser Karin att klädindustrin producerar kläder för billigt och att second hand var ett mer ekonomiskt och också hållbart alternativ till delningstjänster. Även de andra respondenterna framhäver att de använder sig av secondhand butiker och loppmarknader i större utsträckning för att handla olika varor.

Den positiva inverkan på respondenternas ekonomi kan göra användningen av LB mer attraktiv och bidrar därmed indirekt till att välja andra delningstjänster som kan minska individens och samhällets resursanvändning. Deltagarna använder sig även av andra alternativa vägar för att minska sin miljöpåverkan av konsumtionen. Tims förhoppning att medlemskapet kan påverka hans barns ekonomiska val i framtiden och göra de mer benägna till delningstjänster visar på LB:s möjliga indirekta effekter på barnens framtida världsbild. Det kan anses påverka den politiska sfären och samtidigt den praktiska sfären, då det skapas förutsättningar för normförskjutningar när barn växer upp medvetna om delningsekonomin möjligheter samt behovet av hållbarhet och resurseffektivisering. Det kan kopplas till delningsekonomin pedagogiska betydelse som i Ozanne & Ozanne (2011), när föräldrar förmedlar sina barn en stressfri, alternativ relation till marknadsekonomi.

4.1.2.4 Hinder för att omställa till ett hållbart samhälle

Respondenterna nämner ett antal hinder som gör det svårt att genomföra en omställning till ett hållbart samhälle. På individnivå benämns social press beträffande konsumtion för barn. Här finns det både press från vänskapskretsar som kan ha en konsumtionsfokus på till exempel vissa varumärken och att familjer och släkt gärna vill köpa saker till barnen och ge presenter. Karin beskriver att ett stort hinder är att:

”Hela samhället är ju uppbyggd så att man ska jobba jättemycket och tjäna en massa pengar och köpa en massa grejer som man inte behöver, tycker jag.”

Hon beskriver att konsumtionsnormen verkar igenom en ond cirkel som är svår att komma loss från. Simone tillfogar att det kostar både tid och engagemang att leva hållbart i nuläget, vilket kan anses som ett hinder. Sara går in på samhällsnivå där lösningar som verkar vara bra på ett sätt kan ha dåliga miljöeffekter på någon annat, exempelvis elbilar som förvisso inte släpper ut några avgaser, men där produktionen av batterier på litiumbas är problematisk ur en miljösynpunkt.

Strukturella hinder i den politiska sfären visar på begränsningar för att genomföra transformationer i den praktiska sfären (O'Brien & Sygna, 2013). Respondenterna beskriver olika följder av konsumtionsnormen som reducerar möjligheten till hållbart beteende. Andra hinder som nämns är att det kräver tid och engagemang att agera hållbart och att vissa lösningar kan skapa nya miljöproblem. Detta kan leda till en osäkerhet hos individen om det nya beteendet verkligen har den positiva effekten som man hoppas på.

4.1.2.5 Ansvar för att omställa till ett hållbart samhälle

På frågan vem som ansvarar för en hållbar omställning svarar respondenter olika. Fem gånger nämns den enskilda individens ansvar, men även myndigheter (fyra gånger) och näringslivet (fyra gånger) roll tas upp. Två av respondenterna tycker även att politiken har ansvar för att genomföra förändring. En av dessa var Paul som resonerar

”de ytterst ansvariga borde vara våra ledare i politiken. Men samtidigt läggs ju väldigt mycket ansvar på den enskilda individen och samtidigt läggs det väldigt lite på den producerande delen av samhället. Alltså då tänker jag liksom på industrin och ekonomin och för att det verkligen ska fungera måste alla dra åt samma håll. Alltså från individen i matbutiken till stora företag till politiska beslut måste ha ekologisk och hållbarhetsfokus i stort sett alla beslut.”

Han ser som de andra respondenterna att ansvaret ligger på samhället som helhet och att alla tillsammans måste skapa förändring istället för en enskild aktör.

Ansvarsfrågan synliggör respondenternas världsbild. Majoriteten av respondenter ser ansvaret till att skapa transformationer på individen, myndigheter och näringslivet. Politiken som styr över myndigheter nämndes bara två gånger, men i avsnittet om det hållbara samhället nedan benämns att skatter, samarbeten mellan länderna, att höra av sig som privatperson till politiker och att det måste skapas förutsättningar för att enkelt kunna leva hållbart är lösningar som

borde prioriteras, visas att politiken anses ha ett ansvar. Bilden som respondenterna ritar upp bekräftar förhållandet mellan den privata och den politiska sfären som samverkar i form av hinder och möjligheter, där beteendemönster påverkar ekonomiska och politiska system och vice versa (O'Brien, 2018).

4.1.3 Den personliga sfären

4.1.3.1 Motivation

Motivationer som driver människorna till att använda delningstjänster är olika. I teoridelen beskrevs fyra kategorier. Ekologiska, ekonomiska, sociala och ideologiska skäl (Schor & Fitzmaurice, 2015). I intervjuerna benämns mest ideologiska (6 medlemmar) och ekologiska (5 medlemmar) skäl. Alla respondenter framhåller kritik mot konsumtionssamhället och LB:s pedagogiska värde, vilket betraktas som ideologiska skäl. Några exempel på pedagogiska värden är att respondenterna genom LB har möjlighet att förmedla sina barn värden som att dela på leksaker, leva resurssnål och att vara varaktig med saker så att de håller länge. Tre av fem respondenter som angav ekologiska skäl som sin motivation understryker att det även är deras huvudskäl varför de använder LB. De anser att genom att dela på leksaker kunde de minska sin resursanvändning och följevis sitt ekologiska fotavtryck. De andra tre intervjupersoner anger inget huvudskäl. Fyra av medlemmarna benämner ekonomiska skäl, med förklaringen att det är billigare att låna än att köpa leksaker. Sociala skäl nämns bara tre gånger. Det kan bero på att mötesplatsen är stängd på grund av pandemin och att alla förutom en respondent anger att de inte känner någon annan medlem i LB. Vidare tror fem att någon i deras bekantskapskrets troligen är medlem, men att man det inte vet säkert på grund av å ena sidan pandemin, där man inte har kunnat träffas och å andra sidan att man inte har pratad om det på lekplatser eller med bekanta. Respondenterna betonar dock även att de saknar mötesplatsen på LB eller att de gärna skulle vilja nyttja den i framtiden. Under intervjuerna kommer det även upp andra skäl, som att det är praktiskt att gå till LB, eftersom den är situerat i respondentens närområde och det är enklare att låna leksaker där än att köpa nya i någon affär i centrum. I medlemsundersökningen från 2020 ställdes frågan: ”varför har du valt att vara medlem hos LB”. Då syntes en svarsfördelning med 88% ekologisk hållbarhet som skäl, 73% ideologiska och 50% uppgav på grund av ekonomiska skäl samt 23% sociala skäl som gemenskap.

Motivationen varför medlemmar söker sig till LB grundas i deras värderingar, som placeras i den personliga sfären. Beteende i den praktiska sfären påverkas starkt av värderingar (O'Brien, 2018). Alla respondenter angav ideologiska skäl som motivation. De är överens i sin kritiska inställning till konsumtionsnormen och övertygelse att LB är ett bra koncept för att minska resursåtgången och samtidig pedagogiskt värdefull. Vidare ansågs LB:s positiva effekt för ekologisk hållbarhet vara ett viktigt skäl för alla medlemmar förutom en. Detta bekräftar tidigare forskning som påpekar att ekologisk hållbarhet ofta nämns som skäl till medlemskap för redan miljömedvetna människor (Schor & Fitzmaurice, 2015). Ekonomiska skäl nämndes i tidigare forskning ofta som huvudskäl för människor att delta i delningstjänster (Schor & Fitzmaurice, 2015). Respondenter i denna studie tyckte också att ekonomin är ett viktigt skäl, men inte det mest betydelsefulla. Sociala skäl nämns också, men fick inte lika mycket tyngd som de förstnämnda. Sammanställningen av intervju svaren verkar stämma hyfsat överens med svaren från medlemsundersökningen. Ideologiska och ekonomiska skäl verkar dock ha lite större betydelse för respondenterna i intervjuerna än i medlemsundersökningen.

4.1.3.2 Syn på konsumtion

Alla respondenter är kritiska mot dagens konsumtionsnorm och gör försök att minska sin konsumtion. Sara anser till exempel att hon har ett stort egenansvar, funderar över vad hon verkligen behöver innan hon handlar och försöker i första hand handla secondhand. Anja nämner lösningar för att minska sin konsumtion genom att minska matsvinn, använda tåg för att resa, handla miljö- och rättvisemärkt mat och produkter och hellre köpa secondhand än nytt. Hon berättar även att:

”Ibland så känner jag att jag måste köpa någonting för att jag har inga byxor eller vad det kan vara. Men sedan många gånger kan jag lugna mig och titta en gång till i garderoben”

Hon synliggör därmed svårigheten och det aktiva motståndet som hon gör för att inte handla något. Karin tycker:

”att konsumentmakt är viktig och att det är viktig för oss att köpa så mycket ekologiska matvaror och kläder som möjligt. Sen så blir det ju begränsat på grund av ekonomiska förutsättningar. Men i så stor utsträckning som möjligt så försöker vi göra det.”

Även Karin anser sig ha ett eget ansvar för konsumtion och den därav följande konsumentmakten är viktig för att minska både sin egen och samhällets miljöpåverkan.

Respondenternas kritiska inställning visar på deras värderingar i den personliga sfären. Hur respondenterna agerar beskrivs närmare i delen om konsumtionsbeteende. Värderingar kan enligt O'Brien & Sygna (2013) påverka både lösningar och handlingar som prioriteras i den praktiska och den politiska sfären.

4.1.3.3 Miljötänk

Vid frågan om hur respondenterna skulle beskriva sitt miljötänk beskriver fem att de värderar miljön högt och att miljötänkar påverkar beslut i vardagen. Anja menar att hon försöker tänka på miljön och därför återvinner, återanvänder eller reparerar produkter. Dessutom försöker hon att tänka på hållbarhet även i sitt resande genom att åka tåg, kollektivtrafik och cykel. Karin försöker förutom att minska sitt ekologiska fotavtryck i vardagen också följa miljödiskussioner i medier och pratar med sina vänner som också har ett miljöintresse. Simone betonar att hon tänker miljö i allt och försöker leva med så lite miljöpåverkan som möjligt. Hon följer också miljödiskussioner i medier både i fritiden och genom jobbet. Vidare beskriver Paul sitt miljötänk som väldigt konsumtionsorienterat. Han försöker till exempel inte köpa nya saker, men även i andra aspekter i hans vardag försöker han tänka på miljön. Även Anna uppger att hon tänker mycket på miljön i sin vardag och skulle beskriva sig själv som relativt miljömedveten. Hon uttrycker att man alltid kan göra mer, men att hon försöker sitt bästa. Tim tycker inte att miljöfrågor genomtränger hans vardag, då han inte brukar diskutera dem, men samtidigt säger han att han gör val som gör att han har ett mindre ekologiskt fotavtryck än den genomsnittlige svensken. Sådana val är exempelvis att familjen äter vegan kost hemma på grund av djurrättskäl, bor litet, försöker äga få saker och har ett konto hos en miljö- och hållbarhetsmedveten bank.

Människans syn på världen och hennes värderingar lokaliseras i den personliga sfären (O'Brien & Sygna, 2013). Att miljön spelar en roll även i vardagen för majoriteten av respondenterna och hur deras värderingar om miljön påverkar deras beteende synliggör ett starkt intresse för miljöfrågor och i att minska sin miljöpåverkan. Det visar en stark koppling mellan respondenternas värderingar i den personliga sfären och deras beteende i den praktiska sfären.

4.1.3.4 Inställning till hållbarhet

Vid frågan om respondenterna har blivit mer benägna att delta i andra delningstjänster och om deras inställning till hållbarhet har förändrats på grund av medlemskapet i LB medger samtliga en större benägenhet till att delta i andra delningstjänster om dessa är anpassade till sina behov.

Karin resonerar:

” Ja, alltså jag har ju insett att det går. För innan mitt medlemskap så försökte jag ändå köpa de flesta leksakerna second hand. Det har ju varit väldigt positivt också, (...) jag har ju insett, att det ändå går att få leksaker som är nya och fräscha och att man kan få ett mycket större utbud genom en sån här tjänst (som LB) eller en organisation än genom traditionell second hand”

Karins inställning gentemot delningstjänster har alltså blivit mer positivt. Simone utvecklar varför LB har bidragit till att hon är mer benägen:

”Jag har upplevt att det fungera väldigt bra! (...) annars tror jag (...) delningstjänster kräver ändå en del. Man behöver ta sig någonstans och man behöver ha kontakt med någon och det kräver ändå en del tid och engagemang för att faktiskt få tag på saker. Då tycker jag att det funkar väldigt bra på LB, man kan reservera på nätet och (...) de har många bra och smidiga lösningar för att kunna låna. Så om det finns andra delningstjänster som är lika smidiga som LB och inte kräver en massa mer jobb, så skulle jag definitivt kunna tänka mig.”

Simone beskriver fördelen med ett fungerande koncept och att det gör henne benägen att delta i andra delningstjänster som dock ska vara lika enkla att använda som LB. Vid frågan om förändringar i inställningen till hållbarhet finns det större diversitet på svaren. Sara tyckte att hon redan innan medlemskapet på LB var miljömedveten, men att inställningen blir stärkt genom exempelvis tips om andra delningstjänster som hon hade fått. Tim tycker också att medlemskapet på LB har förändrat hans inställning till hållbarhet något. Han förklarar att den positiva erfarenheten från LB påverkar förtroendet, inställningen och förmågan att se möjligheten även i andra delningstjänster. Anja, Karin och Paul ser en förändring i sin inställning till hållbarhet. Paul relaterar till frågan så här:

” Ja definitivt, den har ju visat mig att sharing-koncept funkar otroligt bra om de läggs upp på ett bra sätt. (...) Det funkar så bra och det är verkligen ett sätt för oss i väst att sänka våra klimatavtryck. Jag tänker på hållbarhet i samhället, om vi kan dela på saker och ting.”

Hans inställning gentemot delningstjänster har alltså blivit mer positiv sedan han har blivit medlem i LB och relaterar delning till en större kontext. Då Simone hade ett starkt miljö- och hållbarhetstänk redan innan medlemskapet på LB, tror hon inte att hennes inställning hade förändrats sedan dess.

De positiva erfarenheterna från LB påverkar respondenternas benägenhet att testa andra delningstjänster. Trots det uppdagas en viss skepsis hos några respondenter gentemot andra delningstjänster, då de kräver pengar, tid och engagemang. Ett genomgående tema är tjänstens utformning och krav på brukare. Transformation av inställningar på samhällsnivå, som placeras i den personliga sfären, kan leda till diskursförändringar eller paradigmskiften (O'Brien & Sygna, 2013). Tre av respondenterna ser en förändring i sin inställning till mer hållbarhet och två en viss förändring. Simone som har en stark miljörelaterad världsbild visar inga förändringar. Därav följer att LB har en viss påverkan på medlemmar som redan intresserar sig för hållbarhet och bidrar till att medlemmar hittar andra hållbara lösningar för sina behov.

4.1.3.5 Hållbart samhälle

Alla respondenter är eniga om att samhället behöver förändras för att bli mer hållbart och att delning erbjuder en bra möjlighet för att minska användning av resurser. På frågan vad som borde prioriteras och förändras svarar Sara att förskolor, skolor och andra institutioner behöver bli mer hållbara. Stora multinationella företag bör få någon form av bot när de inte jobbar med hållbarhet och miljön explicit. Vidare behövs enligt henne mer cirkulär ekonomi och privatpersoner behöver äta och resa mer hållbart i vardagen och på semestern. Anja tänker att det behövs förändring både på individ- och samhällsnivå. Återvinningen behöver förbättras, matsvinn behöver minskas och förutsättningar för en bättre återanvändning behöver skapas. Som Sara tycker hon att resor måste bli mer hållbara. Dessutom anser hon att det behövdes mera samarbeten mellan stater i frågan om hållbarhet. Karin reflekterar om att konsumtionsnormen och dess medföljande mönster behöver brytas. Detta tycker hon uppnås genom att informera och prata om normen med unga människor. Simone resonerar att det mesta behöver förändras utifrån ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.

”Jag tycker att förutsättningar ska vara sådana att man inte alltid i varje enskilt beslut behöver tänka på det. Utan att det snarare bodde vara det lätta alternativet att göra och så tycker jag inte att det är det idag.”

Hon tycker att för att kunna minska miljöpåverkan, är det viktigt att det måste vara lätt att göra hållbara val. Simone ger några exempel hur hon tror att individer kan påverka samhället, genom att minska sin egen konsumtion, resa på ett hållbart sätt, att prata och uppmärksamma miljöproblem i sitt närområde, men även genom att höra av sig till ansvariga politiker, myndigheter och företag eller också engagera sig i en förening eller organisation som har miljöfokus. Paul ger vidare exempel: att handla miljö- och rättvisemärkt eller begagnat, att äta en huvudsakligen vegan kost, nyttja förnybar energi, låna och dela på resurser. Vidare tycker han att nästan hela produktion och konsumtionskulturen behöver ställas om, i det privata, det ekonomiska och det politiska. Han är försiktig optimistiskt:

”Vi kan om vi vill. Jag tror pandemin är ett bra tecken för vad mänskligheten kan göra om den har ett gemensamt mål. Vi fick ett vaccin på ett år, det är det snabbaste vaccinet vi någonsin har upptäckt.”

Därmed belyser han mänsklighetens potential att målmedveten kunna genomföra stora förändringar. Vidare förklarar han dock att det just nu inte verkar som om det finns en gemensam vilja för att ställa om till ett hållbart samhälle. Paul tycker att beskattning på plast skulle det göra mindre attraktivt att köpa det och på så sätt främja användningen av hållbara material. Han tror att skapandet av incitament för att minska miljöpåverkan och informera människorna om miljöproblemen skulle långsiktig vara mest verkningsfullt för att förändra samhället.

En gemensam övertygelse för alla respondenter är att samhället behöver förändras för att bli hållbar och att utökad delning kan vara en transformation som leder till hållbarhet. Uppfattningar om lösningar inordnas i den personliga sfären (O'Brien & Sygna, 2013). Lösningar som framfördes rymmer både individuella lösningar och strukturella samhällsliga lösningar, vilket visar på en bred förståelse att det behövs transformationer på flera håll och nivåer för att samhället ska bli hållbart. Förändringar i personliga sfären kan ha störst påverkan på hållbarhet (O'Brien, 2018). Då respondenterna är övertygade att samhället behöver omvandlas är de även mer beredda att själv genomföra beteenden som de anser som hållbara i praktiska sfären.

4.2 Sammanställning av resultaten i de tre sfären

4.2.1 Praktisk sfär

I den praktiska sfären innefattas lösningar som resulterar i en mätbar påverkan. Denna studie utgår från lösningar som respondenter antingen angav eller tyckte behövdes för att nå

hållbarhet. Effekten av dessa lösningar har inte mätts i praktiken eller blivit kontrollerade för korrekthet. Fokuset i denna studie ligger på respondenternas tankar om delningstjänster och hur de kan kopplas till hållbarhet. Lösningar respondenterna pratade om är vilka de själva gör för att lever mer hållbart är:

- Att minska sin konsumtion genom att köper färre leksaker, tänka på vad man verkligen behöver, motstå köpimpulser, använda sig av klädbyten och reducera matsvinn.
- Minska sin resursanvändning genom att handla begagnat, återvinna, återanvända eller reparera saker som har gått sönder och använda delningstjänster som LB. Två respondenter använder även andra delningstjänster, men även de andra respondenter anser delningstjänster vara en bra lösning för att minska resursanvändning och var, på grund av sina positiva erfarenheter från LB, benägna att testa andra delningstjänster.
- Dela och ta emot information och tips för att sprida, utöka och underlätta hållbara val.
- Minska sin miljöpåverkan genom att handla rättvis- och miljömärkt, äta vegan kost, resa på hållbara sätt som med cykel, tåg eller kollektivtrafik.

Vidare resonerade respondenterna om vilka lösningar som de anser kan göra samhället mer hållbart. Föreslag är:

- Mer återvinning, återanvändning och utökad secondhandmarknad
- Minskat matsvinn
- Mer människor måste välja hållbara sätt att resa
- Mer information och diskussion om miljöproblem och konsumtionsnormers påverkan
- Mer samarbeten mellan stater för hållbarhet
- Skapa förutsättningar för att enkelt kunna göra hållbara val
- Minska konsumtionen
- Att privatpersoner ställer krav på politiker, myndigheter och företag
- Att privatpersoner engagerar sig i föreningar eller organisationer som jobbar med hållbarhet
- El från förnybara källor
- Utökad användningen av delningstjänster
- Vilja i samhället att genomföra hållbara transformationer
- Beskatta material med negativ miljöpåverkan

Forskningen och politiken fokuserar ofta på att implementera policys och åtgärder som innefattar tekniska, sociala och kulturella innovationer samt förändringar i strategier och beteenden. Respondenterna i studien fokuserade dock uteslutande på lösningar som beteendeförändringar och bara delvis på systematiska förändringar (O'Brien & Sygna, 2013). Beteenden och lösningar som respondenterna genomför i den praktiska sfären kan framkalla eller stödja transformationer i den politiska sfären. Som att deltagande i delningstjänster och delning av information och intresset kan påverka politiken, som i sin tur kan skapa incitament för att främja delningsekonomi i utvecklingen till ett hållbart samhälle.

4.2.2 Politisk sfär

Den politiska sfären visar på begränsande och möjliggörande strukturer och system som påverkar den praktiska sfären. I samtalen med respondenterna kommer följande begränsande strukturer fram, som hindrar människor att förändra sina beteenden åt mer hållbarhet:

- Konsumtionsnormen som begränsar och påverkar hållbar konsumtion
- Att göra hållbara val kräver engagemang och tid.
- Det kan vara svårt att överblicka konsekvenser en förändring kan medföra.
- Det saknas en gemensam vilja för att ställa om samhället.
- Delningstjänster som inte är anpassade till användare, exempelvis i prissättningen eller tidsåtgången.

Respondenterna tar även upp möjliggörande strukturer och system:

- Den privatekonomiska fördelen av delningstjänster kan vara en möjlighet. Genom att spara pengar kan motivationen att delta i delningstjänster stiga.
- Konsumtionsmakt med vilken konsumenter kan påverka konsumtionsnormen
- Intressegrupper kan stödja varandra, sprida information, sociala kontakter och skapa gemenskap.
- LB och andra delningstjänster som ett verktyg att minska resursanvändning.
- Teknik som gör det enklare att hitta grupper, föreningar eller organisationer som delar.
- Bra erfarenheter, från till exempel LB, gör medlemmar mer benägna att söka sig till andra delningstjänster.

- LB:s pedagogiska effekt, att komma i kontakt med delning, få en hållbarhetssyn på ekonomi och delning samt att kunna påverka barn, släkt och vänner med LB som bra exempel för att minska sin konsumtion.
- Delningsekonomi kan hjälpa att konsumera mindre och undvika konsumtionsnormens press.

Inkluderade i dessa är ekonomiska, politiska, sociala, kulturella och juridiska system. Ekonomiska system har institutionaliserats genom politiska processer, till exempel som infrastruktur, förordningar och kulturella normer, som påverkar beteende i den praktiska sfären. Opinionsbildning och aktivism kan vara exempel på metoder för att utmana normer och förändra aspekterna i system som bidrar till orättvisa strukturer (O'Brien & Sygna, 2013). Respondenternas svar synliggör hur normer och system kan befästas i den politiska sfären och hur dessa påverkar den personliga och den praktiska sfären. För att skapa ett hållbart samhälle är det därför viktigt att en transformation även sker här (O'Brien & Sygna, 2013). Respondenterna är dock mer tveksamma att lägga ansvaret för förändringar på det politiska ledarskapet, utan pekar mer på systematiska och individuella transformationer i den praktiska sfären, vilket är vad fokuset i den offentliga debatten och diskursen har legat på de sista åren.

4.2.3 Personlig sfär

Den personliga sfären karakteriseras av individuella och kollektiva världsbilder, värderingar och övertygelser om system och lösningar. Under intervjuerna kommer följande värderingar och övertygelser fram:

- Samtliga deltagare var kritiska mot konsumtion
- Motivation för att vara medlem på LB var i första hand individuell (övertygad att LB är ett bra koncept) och ekologisk (minska resursanvändning och miljöpåverkan)
- Medlemmar är miljömedvetna, följer miljödiskussioner i medier och visar ett allmänt intresse för miljön
- Positiv inställning till hållbarhet och delningsekonomi
- Samhället behöver förändras för att bli mer hållbar
- Ansvar för transformationer ligger hos individer, myndigheter, näringsliv och politiken
- Alla delar i samhället måste jobba tillsammans för ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet

Transformationer i den personliga sfären utgör ett betydande steg mot hållbarhet och leder till förändringar i diskurser, paradigmskiften och hur individen ser på strukturer och system. Världsbilder, värderingar och övertygelser påverkar vilka lösningar och handlingar prioriteras i de andra två sfärer (O'Brien & Sygna, 2013). Miljömedvetenhet och strävan mot hållbarhet, samt en uppfattning att det behövs samarbete från flera aktörer för att kunna nå hållbarhet karakteriserar respondenternas värderingar i studien. Vidare visar respondenterna en tendens till förståelse av konsumtion som en social och kulturell aktivitet som uppfyller behov som njutning och spelar en roll i konstruktionen och kommunikationen av ens självidentitet.

Transformationer i den personliga sfären är de som är svårast att realisera, men är mest centrala för att uppnå hållbarhet. En förändrad världsbild orsakad av utmaningar, ifrågasättanden och prövningar av alternativa handlingsätt kan leda till ett paradigmskifte mot ett mer hållbart samhälle (O'Brien & Sygna, 2013).

4.2.4 Samband mellan de tre sfärerna

För att skapa långsiktig hållbarhet behövs transformationer i alla tre sfärerna (O'Brien, 2018). Miljömedvetenhet och konsumtionskritiken som respondenterna uppvisar (personliga sfär) påverkar deras beteende (praktiska sfär), vilket leder till transformation när de försöker minska sin konsumtion och resursanvändning, samt söker andra lösningar för att tillfredsställa sina behov som annars kan väckas och tillfredsställas av konsumtionsnormen, till exempel genom delningstjänsten LB. Andra lösningar respondenterna använder sig av för att minska sin miljöpåverkan är att handla begagnat, rättvis- och miljömärkt samt använda sig av andra delningstjänster. Dessa beteenden påverkas dock i sin tur av den politiska sfären. Normer gör förändringar svåra och att det är krävande begränsar hållbar konsumtion. Däremot gör tekniska möjligheter som mobilappar, sociala medier och chatgrupper det möjligt för fler människor att delta i delningsekonomiska koncept (Schor & Fitzmaurice 2015). Utbildning, frivilliga förändringar och den därav följande känslan att man själv kan bidra till hållbarhet bidrar till mer bestående och framgångsrika transformationer även i den personliga sfären, som den här studien visar. Respondenterna försöker att dela information och tips om hållbara livsval med andra människor med samma intresse, men även med människor i sin omgivning. Detta skapar en potential för fler människor att genomgå hållbara transformationer och en systematisk transformation utöver individnivån. I teorin tas det upp att det är svårt att åstadkomma

transformationer som handlar om världsbilder på samhällsnivå (O'Brien, 2018). Att hälften av respondenterna angav att de känner att delning har ökat i deras närområde kan visa en tendens att det sker en transformation inom konsumtion på kollektivnivå.

4.3 Svar på forskningsfrågor

4.3.1 Fråga 1

Hur påverkar medlemskapet i en delningsekonomisk tjänst medlemmars beteende och syn på konsumtion och hållbarhet?

Studien visar att även om alla respondenter redan var kritiska mot rådande konsumtionsnormer upplevde de att medlemskapet i en delningsekonomisk tjänst bidrog till en förminskad konsumtion och därmed också resursåtgång. De var i skiftande grad miljömedvetna innan de blev medlemmar, men angav att medlemskapet ökade deras medvetenhet för och förändrade personliga konsumtionsmönster. De uppgav också att det hade spridit dessa tankar till sin närmare omgivning och att deras upplevelse av LB gjorde de mer benägna att delta i fler delningsekonomiska koncept, om de utformades på ett brukarvänligt sätt. Medlemskapet i delningstjänsten påverkar alltså medlemmars syn på hållbarhet i den praktiska och den personliga sfären direkt, genom förändringar i beteendet, och den politiska mera indirekt, genom att bestående strukturer utmanas.

4.3.2 Fråga 2

Vilka följder har medlemskapet i en delningstjänst i kontexten av transformationens tre sfärer och vilka samband mellan hållbara transformationer i den praktiska, politiska och personliga sfären synliggörs i medlemmars svar?

Under studien framkom flera tydliga samband mellan de tre sfären. Alla respondenter uttryckte en medvetenhet om att ett hållbart samhälle krävde en transformation i samtliga sfärer. Det syntes tydligt att transformationer i en sfär påverkar transformationer i de andra sfär. Till exempel påverkade en ökad miljömedvetenhet (personlig sfär) respondenternas beteende i vardagen (praktisk sfär), vilket i sin tur leder till förändringar i utformningen av ekonomiska och politiska system (politisk sfär).

4.4 Reflektioner om studien

Studiens resultat visar på komplexa sammanhang i brukarnas värderingar, konsumtionskritisk inställning, och deras beteende som att hitta alternativa vägar samt hur beteende påverkas av strukturer och system som konsumtionsnormen. Modellen om transformationens tre sfärer var ett hjälpsamt analysramverk som hjälpte synliggöra och därmed gav en bredare förståelse för dessa samband. Att modellen applicerades på individnivå förde dock också begränsningar med sig. Det går inte att dra allmänna slutsatser om samhällets transformationer genom att enbart fokusera på individer och hur dessa förhåller sig till idéer om förändringar. För att kunna dra slutsatser på samhällsnivå behövs det ett större empiriskt underlag. En annan begränsning modellen medförde var att denna inte kan ge svar på varför transformationer uppkommer, här skulle det behövas andra metoder för att kunna förstå grunden för transformationers uppkomst.

5 Slutsatser

Avslutningsvis presenteras studiens slutsatser. De delas vidare in i de tre underkategorier: om resultatet, om studien och om vidare forskning.

5.1 Slutsatser

Den här studien syfte var att undersöka LB:s medlemmarnas tankar om konsumtion och hållbarhet, samt om de har upplevt eventuella beteendeförändringar på grund av sitt medlemskap. Detta gjordes genom kvalitativa intervjuer, som analyserades tematiskt och sattes i en större kontext med hjälp av modellen om transformationens tre sfärer samt tidigare forskning om motivation. Studien visade att medlemskapet i LB hade påverkat medlemmars syn på hållbarhet och beteende. Då transformationer i en sfär kan orsaka förändringar i de andra sfärerna kan det sägas att LB har en direkt effekt på hållbar utveckling genom förminskad konsumtion och en effektivare användning av resurser och en indirekt effekt genom utmaningen av bestående konsumtionsnormer, beteendemönster och ekonomiska system.

5.1.1 Om resultatet

Studien lyckas med att fylla luckan som nämndes i RISE rapporten och erbjuder empiriska underlag för hur ett medlemskap i en delningstjänst indirekt främjar andra hållbara beteenden, till exempel genom förändringar i medlemmars inställning till och syn på konsumtion, benägenhet att delta i andra liknande koncept, samt påverkan av sin omgivning beträffande hållbarhet.

Därutöver bekräftas några aspekter från tidigare forskning. Respondenterna betonade likt Ozanne & Ozanne (2011) LB:s pedagogiska effekt på sina barn i förmedlingen av ett alternativ till marknadsekonomiska mekanismer. De uppvisade också värderingar som postmaterialism, fokus på det sociala och ett delningsintresse enligt Ozanne & Ballantine (2010) forskning om olika typer av användare.

Respondenterna uppgav ett miljöintresse innan medlemskapet, vilket bekräftar tidigare forskning om att miljövetenhet är en viktig faktor till varför människor väljer att delta i delningsekonomiska koncept. Däremot visade sig ekonomiska faktorer inte spela en större roll i att bli medlem i LB, dock verkade den som ett incitament för att förbli det i framtiden. Höga kostnader visade sig vara ett hinder för medlemskap i andra delningstjänster. Dessa fynd differentierar Hamaris m.fl. (2016) forskning om ekonomiska faktorer som utslagsgivande. Modellen om transformationen tre sfärer bekräftades under studiens gång både av respondenterna direkt då de själva nämnde behov av transformationer i hela samhället och synliggörningen av sambanden mellan den praktiska, den personliga och den politiska sfären.

5.1.2 Om studien

På grund av det begränsade antalet respondenter går denna studies resultat inte att generalisera på hela populationen. Det går inte att dra slutsatser från enstaka individuella intervju svar om en diskurstransformation eller ett paradigmskifte. Dock visar den tendens till förändringar i LB:s medlemmars syn på hållbarhet och synliggör en delningstjänst direkta och indirekta effekter.

Dessutom visades att den systemfokuserade modellen om transformationens tre sfärer med nytta kan överföras på individnivå, då den lyckas att synliggöra sambanden mellan personligt agerande, tankar och systemkritik i kontexten av hållbarhet hos respondenterna.

5.1.3 Vidare forskning

Ur studien uppstår flera förslag för framtida forskning. Till exempel skulle det vara intressant att studera transformationer över en längre tidsram genom till exempel en uppföljningsstudie med samma respondenter och samma frågor efter en längre tidsperiod, kanske efter medlemskapet avslut för att undersöka om de uppmätta direkta och indirekta effekterna av ett

medlemskap i en delningstjänst visar sig vara långvariga. För att kunna dra slutsatser på samhällsnivå hade det varit av intresse att genomföra liknande studier med ett större empiriskt underlag. För att kunna öka kunskapen om förändringar skulle undersökningar som ämnar att ta reda på varför transformationer överhuvudtaget uppkommer vara värdefulla. Ett annat angreppssätt skulle kunna vara att mäta de faktiska effekterna av respondenternas beteende och val i förhållande till hållbarhet, istället för att som i den här studien förlita sig på respondenters egna tankar om delningstjänster och hållbarhet. Utvecklingen mot ett hållbart samhälle är en stor utmaning för människan och det uppnås lättare desto mer kunskap hon har till sitt förfogande.

Referenslista

Böcker

Boréus, K., & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Botsman, R., & Rogers, R. (2010). *What's mine is yours: The rise of collaborative consumption* (1.st ed.). New York: HarperBusiness.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber

Dalby, S., Edkins, J., & Zehfuss, M. (2019). What happens if we don't take nature for granted? In *Global Politics: A New Introduction* (3rd ed., pp. 38-56). Routledge.

Elliott, J. (2012). *An introduction to sustainable development* (4.th ed., Routledge perspectives on development). London: Routledge.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Marten, G. (2001). *Human ecology basic concepts for sustainable development*. London: Earthscan Publications.

Nilsson, A. (2020). *Klimat och psykologi: Varför vi inte agerar hållbart och vad vi kan göra åt det* (Upplaga 1 ed.).

Schor, J. B., & Fitzmaurice, C. J. (2015). Collaborating and connecting: the emergence of the sharing economy. In *Handbook of research on sustainable consumption*. Edward Elgar Publishing.

Thurén, Torsten (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Liber.

Rapporter & artiklar

Björck-Åkesson, E., & Brodin, J. (1992). Toy libraries and Lekotek in an International Perspective. Jönköping Universitet.

European Toy Libraries Group (ETL). (2014). Documentation for Toy Libraries

[https://cd478be9-3f84-45cf-bca1-](https://cd478be9-3f84-45cf-bca1-7ff7dce34f3a.filesusr.com/ugd/123e0c_18d3cdebcccc47a49816bb2ecda521f2.pdf)

[7ff7dce34f3a.filesusr.com/ugd/123e0c_18d3cdebcccc47a49816bb2ecda521f2.pdf](https://cd478be9-3f84-45cf-bca1-7ff7dce34f3a.filesusr.com/ugd/123e0c_18d3cdebcccc47a49816bb2ecda521f2.pdf)

Gullstrand Edbring, E., Lehner, M., & Mont, O. (2016). Exploring consumer attitudes to alternative models of consumption: Motivations and barriers. *Journal of Cleaner Production*, 123, 5-15.

Hamari, J., Sjöklint, M., & Ukkonen, A. (2016). The sharing economy: Why people participate in collaborative consumption. *Journal of the association for information science and technology*, 67(9), 2047-2059.

IPCC (2012). Glossary of terms. i C. B. Field, V. Barros, T.F. Stocker & Q. Dahe (Red.). (2012). *Managing the risks of extreme events and disasters to advance climate change adaptation: special report of the intergovernmental panel on climate change*. Cambridge University Press.

Korhonen, J., Honkasalo, A., & Seppälä, J. (2018). Circular economy: the concept and its limitations. *Ecological economics*, 143, 37-46.

Moore, J. E. (1995). A History of Toy Lending Libraries in the United States Since 1935.

O'Brien, K. (2018). Is the 1.5 C target possible? Exploring the three spheres of transformation. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 31, 153-160.

O'Brien, K., & Sygna, L. (2013). Responding to climate change: the three spheres of transformation. *Proceedings of transformation in a changing climate*, 16, 23.

Ostrom, E. (2009). Beyond Markets and states: Polycentric Governance of complex economic systems. hämtad 2021-05-26 från https://www.nobelprize.org/uploads/2018/06/ostrom_lecture.pdf

Ozanne, L. K., & Ballantine, P. W. (2010). Sharing as a form of anti-consumption? An examination of toy library users. *Journal of Consumer Behaviour*, 9(6), 485-498.

Ozanne, L. K., & Ozanne, J. L. (2011). A child's right to play: the social construction of civic virtues in toy libraries. *Journal of Public Policy & Marketing*, 30(2), 264-278.

RISE Rapport: 2020:13. (2020). Miljöutvärdering av Leksaksbiblioteket. Røyne, F., & Fernqvist, N. hämtad 2021-03-17 från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1394028/FULLTEXT01.pdf>

Schaefer, A., & Crane, A. (2005). Addressing Sustainability and Consumption. *Journal of Macromarketing*, 25(1), 76-92.

Schlitz, M. M., Vieten, C., & Miller, E. M. (2010). Worldview transformation and the development of social consciousness. *Journal of Consciousness Studies*, 17(7-8), 18-36.

Schor, J. (2016). Debating the sharing economy. *Journal of Self-Governance and Management Economics*, 4(3), 7-22.

Sharma, M. (2007). Personal to Planetary Transformation. hämtad 2021-04-15 från <https://www.kosmosjournal.org/article/personal-to-planetary-transformation/>

SOU 2017:26. (2017). Delningsekonomi- På användarnas villkor. Statens offentliga utredning, hämtad 2021-03-17 från <https://www.regeringen.se/495f62/contentassets/82aabf7f731c4e18aace3b8dc3621063/delningsekonomi--pa-anvandarnas-villkor-sou-201726>

Sörum, N. (2020). Tillgångsbaserad konsumtion ur ett konsumtionsforskningsperspektiv. Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet

Westley, F., Olsson, P., Folke, C., Homer-Dixon, T., Vredenburg, H., Loorbach, D., . . . Leeuw, S. (2011). Tipping Toward Sustainability: Emerging Pathways of Transformation. *AMBIO*, 40(7), 762-780.

Webbsidor

Karlsson, O., Rudebeck, L. & Svensson, A. (2015). Här är årets alla nyord. Hämtad 2020-03-21 från: <https://spraktidningen.se/nyord2015>

Leksaksbiblioteket. (u.å.). Om oss. hämtad 2021-03-17 från <https://www.leksaksbiblioteket.se/om-oss>

Nationalencyklopedin. (u.å.a). delningsekonomi. hämtad 2021-03-17 från <http://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/delningsekonomi>

Nationalencyklopedin. (u.å.b). cirkulär ekonomi. hämtad 2021-05-26 från <http://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/cirkulär-ekonomi>

Sharing Cities Sweden. (u.å.). Sharing Cities Sweden. hämtad 2021-03-17 från: <https://www.sharingcities.se/>

United Nations Development Programme (UNDP). (2017-10-04). 9. Vad betyder hållbar utveckling?. Hämtad 2021-03-17 från: <https://www.globalamalen.se/fragor-och-svar/vad-betyder-hallbar-utveckling/>

WWF. (2019-03-19). Ekologiska fotavtryck. hämtad hämtad 2021-05-20 från <https://www.wwf.se/klimat/ekologiska-fotavtryck/>

Övrigt material

Leksaksbiblioteket. (2020). Medlemsundersökning (ej publicerad, konfidentiell)

Bilagor

Intervjuguide Leksaksbiblioteket

- I medlemsundersökningen ser ju medlemmarna väldigt homogen ut, hur upplever ni det i vardagen?
 - Vad kan det finnas för förklaringar för att mer än 80% av de som har svarat är västerländska, högutbildade kvinnor?
- (Har ni en målbild?
 - Hur försöker ni uppleva det?)
- Vem får låna leksaker hos er?
 - Finns det några kriterier man behöver uppfyller för att få låna?
 - Kontrolleras att man har barn? Mor- och farföräldrar?
 - Hemort? Göteborg kommun, kranskommuner?
 - Familjer med flera medlemskap en fördel?
- Hur räknades medlemsavgiften ut?
 - Har Majornas socioekonomiska omständigheter spelat en roll?
 - Hur ser ni på rabatterade medlemsavgifter för socioekonomisk svaga människor?
 - Står medlemsavgiften i förhållande till leksaksbibliotekets resurser/utbud?
 - Hur uppfattas den av medlemmar?
 - Rättvis, för låg, för hög?
- Vilka regler finns det kring utlåning?
 - Hur tas reglarna emot?
 - Finns det regelbrott? Vilka?
 - Vad händer när man bryter mot reglarna?
 - Finns det straff (förändra det sig stegvis)?
 - Finns det belöningar för de som sköter sig? Vilka?
- Hur ser beslutsprocessen ut?
 - Hur kan medlemmarna påverka processen?
 - Regeländringar?
 - Inskaffande av leksaker?
 - Kan medlemmar önska sig inköp?
 - Vem och hur bestämmer inköp?
 - Vilka regler finns för inskaffande av leksaker?
 - Miljöaspekt?
 - Avskaffande av leksaker?
 - Vilka regler finns för avskaffande?
 - Hur kontrolleras leksakens tillstånd?
 - Vem och hur bestämmer om?
- Sparar ni information enskilda användares lånevanor, regelbrott etc?
 - Utvärderas denna data?
- Hur kommunicera ni med medlemmarna?
 - Hur kommunicerar medlemmar med er?
- Hur hanterar ni när det uppstår konflikter?
 - Medlemmar emellan
 - Mellan medlemmar och leksaksbiblioteket?
- Hur ser lokala myndigheter på verksamheten? Finns det motgångar eller lyft?
 - Etablering
 - Nya filialer i andra stadsdelar/städer?
- Hur ser framtida planer ut?

Uppföljningsfrågor:

- ”Vad menar du med det?”
- ”Kan du utveckla ditt svar?”
- Frågande: ”Jaa?”

Sonderingsfrågor

- ”Kan du säga lite mer om det där?”
- ”Du nämnde tidigare att du inte tycker om... Kan du säga vad som har gjort att du tycker så?”
- ”Vilka aspekter av... tycker du om/inte om?”

Avslutning

- Vill du lägga till något som jag inte har tagit upp?
- Kort sammanfattning av intervjun
- Tack!
- Hur kommer vi fortsätta? Om du är intresserad kan vi skicka ut den färdiga rapporten
- Hejdå

Intervjuguide medlemmar

Hej,

Tack för att du vill medverka i denna intervju och i min kandidatuppsats!

Uppsatsen handlar delningstjänsters roll ett hållbart samhälle. Med hjälp av intervjuerna vill jag kolla om det finns en koppling mellan delningstjänsten Leksaksbiblioteket och hållbara livsstilar.

Är det okej att jag spela in intervjun? Det är bara för mig och uppsatsen. Du är såklart anonym och kan avbryta eller inte svara på frågor om du vill.

Det kommer ta typ 20–30 minuter, men att det självklart anpassas efter ditt schema och dina möjligheter.

Uppstår en fråga är det bara att säga till.

Då sätter vi igång.

Bakgrund

- Vill du presentera dig kort? (ålder och jobb)
- Kan du kort berätta vem det finns i din familj
- Sedan när är du medlem i Leksaksbiblioteket?
- Vem brukar sköta leksaksbiblioteket i din familj?
- Hur brukar det gå till när ni låna saker på Leksaksbiblioteket?
- Hur kom det sig att ni blev medlem i Leksaksbiblioteket?
- Hur använder ni Leksaksbiblioteket? (låna leksaker, byta kläder, mötesplats)
- Är ni nöjda med Leksaksbibliotekets koncept?
 - Varför?
- Finns det någonting ni är missnöjda med någonting/ tycker att det behövs förändra?

Motivation:

- Varför är du medlem på Leksaksbiblioteket?
 - Om du skulle välja huvudet skäl för dig, vilken skulle det vara? (ekonomiska, ekologiska, sociala och ideologiska skäl)

Personliga

Individuella och kollektiva övertygelser, värderingar och världsbilder; individuella och kollektiva ”syner” på system och lösningar

- Känner du andra medlemmar från Leksaksbiblioteket?
 - Brukar ni umgås?
- Har ditt medlemskap på Leksaksbiblioteket förändrat din inställning till hållbarhet på något sätt?
 - Har ditt medlemskap förändrat ditt beteende beträffande hållbarhet på något sätt? -hur?
Något exempel? (Köpt färre leksaker?)
- Är du medlem i andra delningstjänster? (bilpool, verktygspool, grannsamverkan ...) använder du andra delningstjänster?
- Har dina erfarenheter från Leksaksbiblioteket gjort dig mer benägen att bli medlem i andra delningstjänster
 - Om ja, kan du ge exempel? På vilket sätt?
- Har människor i din omgivning börjat använda mer delningstjänster?
 - Varför tror du det är så?

Praktiska

Typer av lösningar; målen

- Hur ser ni på inköp av leksaker hemma nu när ni är med i LB?
 - Hur ser du på att dela andra saker eller tjänster? (om inte svarat innan)
 - Hur var det innan?
- Hur tror du att din ekonomi påverkas av att du använder dig av delningstjänster?
- Vilka fördelar ser du med att dela på saker och tjänster?
 - Nackdelar?

Politisk

Sociala och ekologiska system och strukturer; de möjliggörande / avaktiverande förhållandena

- Hur skulle du beskriva ditt miljötänk?
 - (är miljön något du tänker på i din vardag? I din konsumtion?)
 - (brukar du följa miljödiskussioner i medier?)
- Anser du att samhället behöver förändras för att bli hållbar?
 - På vilka sätt tycker du?
 - Vilka lösningar anser du behövs/ ska prioriteras?
 - vem anser du har ansvar för att göra förändring?
- Hur ställer du dig till konsumtion i allmänhet?
 - Om kritisk: Vad behövs förändras?
- Hur känner du att du kan påverka den rådande konsumtionsnormen?
 - Konsumtionsmakt?

- På vilka sätt tror du kan du bidra till ett mer hållbart samhälle?
 - På kort och lång sikt
 - Ser du hinder eller möjligheter?
- Hur tror du det kommer se ut i framtiden om delningstjänster expanderas och majoriteten av människor använder delningstjänster?
 - Vad skulle det möjliggöra?
 - Vilka möjliga hinder ser du?

Avslutning

- Finns det något råd du skulle vilja ge till människor som inte har upptäckt Leksaksbiblioteket eller andra delningstjänster?
- Vill du lägga till något som jag inte har tagit upp?
- En sista fråga 😊 Har du någon önskan vilket namn jag ska använda för dig i uppsatsen?
- Tack!
- Hejdå

Till stöd:

Uppföljningsfrågor:

- ”Vad menar du med det?”
- ”Kan du utveckla ditt svar?”
- Frågande: ”Jaa?”

Tystnad

Tolkande frågor

- ”Menar du att...?”

Kodningsschema

Kategori	Underkategori	Beskrivningar/Förklaring
Allmän	Ålder	
	Kön	
	Antal familjemedlemmar	
	Hur länge medlem?	antal månader
	Vem brukar sköta LB?	Jag, sambo, båda
	Hur använder ni LB?	Låna, klädbyte, mötesplats, event, information (tips, utbildning)
	Är ni nöjda?	Ja/Nej

Motivation	Ekonomiska skäl	
	Ekologiska skäl	
	Sociala skäl	
	Ideologiska skäl	(pedagogiska tankar: lära att dela, varsamhet, hållbarhet)
	Annat	(barnens intresse i nya leksaker; plats, rolig aktivitet; bor nära)
Personligt	Förändrat inställning?	Ja/Nej/Lite
	Behöver samhället förändras för att bli hållbar	Ja/Nej
	Tankar om konsumtion	Kritiskt; fundersam; blandat; inga
	Miljötänk	Stark (i allt delar i vardagen); medel (i många delar); lite (ibland); inte
	Syn på inköp av leksaker sedan LB	Mindre (leksaker); samma
Praktiskt	Delningstjänsters påverkan på personlig ekonomi	Ja/Nej/Lite
	Fördelar med att dela saker och tjänster	Ekologisk (minska resursanvändning, minska ekologiskt fotavtryck, motverka konsumtionsnorm); social (gemenskap), ekonomisk
	Förändrat beteende?	Ja/Nej/Lite
	Förändring i beteende miljömässig	Ja/Nej (köper mindre leksaker)
	Förändring i beteende ekonomisk	Ja/Nej
	Förändring i beteende socialt	Ja/Nej
	Medlem i andra delningstjänster	Ja/Nej (bibliotek undantagna)
	Mer benägen att bli medlem i andra delningstjänster	Ja/Nej/Kanske

	Omgivningen använder mer delningstjänster?	Ja/Nej/Kanske
	Egen påverkan till ett mer hållbart samhälle	Ja/Nej/Lite
Politiskt	Vem anser du är ansvarig för förändringen	enskild individ; näringsliv; politik; myndigheter; vet ej
	Påverkar rådande konsumtionsnormen?	Ja/Nej/Delvis
	Nackdelar med att dela saker och tjänster	Säkerhet; osäker rättvisepåverkan? (hur påverkas arbetsförhållanden i andra länder); utformning av tjänsten; dyrt; krångligt, tid & engagemang; inga
	Behöver samhället förändras för att bli hållbar? Hinder	Bosituation (hus, inte centralt); reklam; social press; kräver tid; konsumtionsnorm, resursstark; kräver engagemang; girighet; kapitalism; rädsla; ovilja